

מחברים

גליז'ס' | פרשת ויחי | תשפ"ב

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

עם פתי צריך לדבר בשפה שהיא מבין

הנשף עקבי סוס ויפל רכבו אחר (מט), וברש"י ודוגמתו מצינו בשמשון, וילפת וגו' את שני עמודי התור וגו' (שופטים טז, כט), ושעל הגג מתו.

מספרים מעשה, בדבר איש שהיה נתון בסכסוך קשה עם חבריו, והסטייפלר צידד בעד טענת חבריו, כשנודע הדבר לאיש המפוקפק, הוא הגיע לביתו, והתפרץ כנגדו בדיבורים קשים, עד כדי איומים חמורים. רבינו לא נבהל ולא חת, ומיד השיבו כאיוולתו: איננו מתיירא ממך, מלאכי שמים עומדים כאן ושומרים עלי... לשמע הדברים נבעת הבליעל ונמלט על נפשו. רק זה היה חסר לו, להתעסק עם מלאכים... אחר הסביר מרן לבני ביתו: עם פתי צריך לדבר בשפה שהוא מבין. וסיפר מעשה ידוע, באחד שעמד על הגג וזרק רעפים לכל עבר עד כדי סכנת נפשות, וכל המחאות לא הועילו.

עד שבא אדם וצעק לו: דע לך, אם לא תפסיק, אני לוקח סכין וחותר את עמודי הבית והכל יתמוטט... ומיד הפסיק. הסטייפלר, עמ' קסא (הובא ב'לקט דברים של טעם')

המבחן לדעת כמה 'עולם הבא' יהיה לאדם

וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל (מט, טו).

הענין הוא, דידוע (הגיגה יב א) אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון - אדם צופה ומביט בה מסוף העולם עד סוף, וגנזו לצדיקים לעתיד לבוא. והענין, כי כל ימות החול מלווה האור והקדושה בכמה לבושים, ואי אפשר לראות האור והקדושה מפני ההתלבשות, אבל בבא שבת קודש - בא שבת בא מנוחה, ואז נתגלה האור הגנוז לצדיקים לכל אחד ואחד לפי מדריגתו. ואיתא בגמרא (ברכות

נז ב) דשבת הוא אחד מששים בעולם הבא. נמצא, יש לכל אחד פור ואבן בתן לראות מדריגתו בעולם הבא; לפי הקדושה שיש לו בשבת קודש - כך יש לו ששים פעמים בעולם הבא. והכל לפום עבדתיה ועבודתו, מי שטרח ועמל בערב שבת - יאכל בשבת, כן לפי עבודתו עבודת הקודש בתורה ותפלה בעול מלכות שמים - כן נתגלה את האור כי טוב, אור הגנוז לצדיקים. ונקרא גם כן 'נשמה יתירה' שהוא מעולם העליון, לפום עבדתיה בששת ימי המעשה בתורה ותפלה בעול מלכות שמים - כן נותנים לו הנשמה יתירה. וזה וירא מנוחה פירוש שבת קודש - בא שבת בא מנוחה, כי טוב פירוש, דאז נתגלה 'את האור כי טוב' - רב טוב הצפון לצדיקים. ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול פירוש, כשנוטה שכמו לסבול דהיינו כנזכר לעיל, שכמו ראשי תיבות שם כבוד מלכותו, לסבול היינו כשנושא עליו עול מלכות שמים, ועובד בעמל ויגיעה בתורה ותפלה, וסובל עליו עול מלכות שמים. ומפרש הפסוק ויהי למס עובד דהיינו היצר הרע נעשה לו עובד, כדכתיב (משלי יב ט) טוב נקלה ועבד לו, למס הוא רמז על היצר הרע, ונעשה לו עבד, כנ"ל.

מאור ושמש - בפרשתינו

אם היה מגלה להם - לא היו מרגישים קושי השעבוד

ויחי יעקב בארץ מצרים וגו' (מז, כח). וברש"י למה פרשה זו סתומה, לפי שכיון

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ג

עמ' ה'

פניני אביר יעקב

שנפטור יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם. דבר אחר, שביקש לגלות את הקץ ונסתם ממנו.

י"ל, עפ"י מה שפירש הקדוש רבי שמשון מאוסטרופוליא זצ"ל, שיעקב אבינו רצה לגלות לבניו שהקב"ה ינכה מן הארבע מאות שנה ק"ץ שנים, ושלא יהיו במצרים רק רד"ו שנים (במקום ת' שנה) ונסתם ממנו שלא ניתן לו רשות לגלות עכ"ד.

והנה כבר כתבו המפרשים שקושי השיעבוד היה משלים לד' מאות שנה. וי"ל דאם היו ישראל יודעין שקושי השיעבוד יהיה משלים לד' מאות שנה, לא היה קשה עליהם לסבול קושי השיעבוד כי היו יודעים שע"ז שייסבלו השיעבוד תקצר זמן גלותם, והיו מקבלים עליהם באהבה כדי שיצאו קודם הזמן, ולכן לא היה יעקב רשאי לגלות שיהיו במצרים רק רד"ו שנה, כי אם היו יודעים זאת, לא היו באמת מרגישים כ"כ קושי השיעבוד, כנ"ל.

וזוהו שאמר רש"י כיון שמת יעקב נסתמו עיניהם ולבם מצרת השיעבוד, שע"י שנסתם ממנו גילוי הקץ, ע"ז הרגישו קושי השיעבוד שלא ידעו שיצאו קודם הזמן. דעת סופר - בפרשתנו

דיבורו האחרון של יעקב אבינו - בגימטריא שנת פטירתו

מקנה השדה והמערה אשר בו מאת בני

תמ"ח], ורד"ו שנה היו ישראל במצרים, ויעקב אבינו ע"ה היה במצרים שבע עשרה שנה.

נמצא, מפטירת יעקב עד שיצאו היה מאה ותשעים ושלושה שנים. צא ממנין שני אלפים וארבע מאות וארבעים ושמונה, המספר מאה ותשעים ושלושה, נשאר במכוון שני אלפים ושני מאות וחמשים וחמשה.

ספרן של צדיקים (ערך הרה"ק רבי ירחמיאל משה מקאזניץ אות מח)

חת (מט, לב).

פעם נכנסתי בקודש פנימה אצל רבינו הקדוש [הרה"ק רבי ירחמיאל משה - מקאזניץ זצ"ל] בפרשת ויחי, והראה לי דבר נפלא, אשר בפסוק ויחי (מט, לב) 'מקנה השדה והמערה אשר בו מאת בני חת', אשר מספרו עולה שני אלפים ושני מאות וחמשים וחמשה [ב' אלפים רנ"ה] - הוא פרט גדול של השנה שנפטור בה יעקב אבינו עליו השלום.

[ב'פרדס יוסף' (אות נא) מביא רעיון זה בשם 'איזה ספר', וכתב שפסוק זה הם שמונה תיבות אחרונות שאמר יעקב אבינו בחיים חיותו, כי - בפסוק שלאחריו (פסוק לג) כבר נאמר שנלב"ע].

כיצד, דזאת ידוע אשר השנה שיצאו ישראל ממצרים היתה שני אלפים וארבע מאות וארבעים ושמונה לבריאת עולם [ב']

יתכן מגיד שהוא גוי, פושע ישראל

ויאמר ליוסף הנה אביך חלה (מח, א). וברש"י אחד מן המגידים.

יום אחד הגיע לעיר סלונים מגיד, שיצא עליו הקול שאין תוכו כברו, ומשום כך לא הניחו רבה של העיר, רבי אייזל חריף לדרוש בבית המדרש.

באו כמה בעלי בתים אל הרב להשתדל בשבילו וטענו ואמרו: הייתכן שלא נותנים לו לדרוש, והרי הוא מגיד, ואם הוא מגיד, ודאי שהוא ירא שמים.

השיב להם רבי אייזל, על הפסוק (מח, א): "ויאמר ליוסף הנה אביך חולה" אומר רש"י אחד מן המגידים. ולכאורה מהיכן נמצאו אז במצרים מגידים יהודיים?

מכאן, שיתכן מגיד שהוא גוי, פושע ישראל.

במשנת רש"י - בפרשתנו

סגולת השבוע

סעודת ברית מילה – סגולה לפרנסה

וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר וְגו' הַאֲלֵקִים הָרָעָה אֹתִי מֵעוֹדִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה... יִבְרַךְ אֶת הַנְּעָרִים וְגו' (מח, טו-טז).

בספר שפתי צדיק להרה"ק מפליץ מביא, טעם לעשיית סעודה בברית מילה, כיון שנזכרו בברכת יעקב אבינו ע"ה "הרועה אותי וגו' יחד עם "יברך את הנערים", וחז"ל דרשו (פסחים קיח.) קשין מזונותיו של אדם יותר מן הגאולה, דאילו בגאולה כתיב "המלאך הגואל אותי מכל רע", מלאך בעלמא, ואילו במזונות כתיב "הא-ל הרועה אותי" וגו' וכאן גואלים את הילד ע"י שמכניסים אותו בברית הקדוש, וע"י גאולה בא פרנסה שמתקרב למלכו של עולם, ומאן דקריב לבי מלכא לא חסר דבר, לכך עושין סעודה כדי להראות שע"י זה נמשך פרנסה.

בספר משנה שכיר מביא בענין זה דברים נפלאים מהגר"ש קלוגר בספרו מי נידה המפרש על דרך זה הפסוק "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב" דאמרו חז"ל (נדה לא, ב) זכר שבא ככרו בידו, וויש לפרש היינו דע"י סעודת ברית מילה משפיעין פרנסה, וזוכה לפרנסה טובה ע"י הסעודה שעושין, וכמבואר במדרש פ' תצוה (שמו"ר לו, ג) דבזה שעושה סעודה ואף אם אין לו הוא לוח, מראה גדל שמחתו וע"ז הוא זוכה לפרנסה טובה.

ועל זה רומז פסוק הנ"ל, שהוא דומה לאחד שמצא שלל רב עמוק עמוק בבור תחתיות, ומוכרח לשכור פועלים להוציא המטמון הלז ולו אין אפילו שוה פרוטה, הוא לווה מאחרים על ההוצאות, ואם לא ילוה ילך לאבדון כל המטמון, נמצא דע"י ההלואה יגיע לאוצר רב וישלם ג"כ מה שלוה. כמו כן הוא אצל סעודת ברית מילה דע"י שילוחו ויעשה סעודה וישמח, יזכה לפרנסה מרווחת ויפרע אח"כ כל חובותיו, וזה שאמר דוד "שש אנכי על אמרתך" - אף שצריך אני ללוות עליה, "כמוצא שלל רב", ומסיים הגר"ש קלוגר: "וכל המאמין בדברי חז"ל יעשה כן" עכ"ד ודפח"ה.

מחזירים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זיכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

מנחת-זרועו.

שלזמן נדהם ונפגע כאחד. הוא ידע את מיקומם של שאר בתי-הכנסת בעיירה ופנה לבית-כנסת שני. המחזה הקודם חזר ונשנה גם הפעם. רוב מתפללי בית-הכנסת מיהרו לנטוש את המקום והותירו את שלזמן כמעט לבדו.

דווקא בריחת אחיו היהודים מפניו הבהירה לו עד כמה התרחק מעמו. הקושי שניצב בדרכו לממש את מבוקשו, רק הגביר אצלו את הרצון לומר 'קדיש'. הוא חש דחף פנימי גובר והולך לומר 'קדיש' אחר אביו.

בראש מורכן שירך שלזמן את רגליו לעבר בית-הכנסת השלישי בעיירה. זה היה בית-כנסת של חסידים. הוא נכנס פנימה על בהונותיו, כאילו ביקש שלא להבהיל את המתפללים. המתפללים הביטו בו בחשש, אך לא ברחו מפניו. אחד מהם, זקן מופלג שכבר ראה רבות בחייו, התקרב אליו. הצעיר ראה מולו זוג עיניים מפיקות טוב-לב.

"מה רצונך, אינג'לה (=ילד)?", שאל בחיבה מופגנת והניח יד כחושה על כתפו המוצקה של שלזמן.

"קדיש", 'קדיש' ברצוני לומר, ענה שלזמן במבט נכלם.

"ותפילין כבר הנחת היום?", שאל הזקן. שלזמן שלא התכוון כלל להניח תפילין, התקשה לסרב לזקן החביב שקיבל את פניו במאור-פנים. הוא הניד ראשו בשלילה. מיד הוציא הזקן מחיקו זוג תפילין וסייע לשלזמן לכרוך אותן על זרועו ועל ראשו.

הזקן סקר בעיניו את בית-הכנסת לוודא שיש במקום עשרה, ולאחר מכן הכה בידו על השולחן. "קדיש יתום!", הכריז ותקע בידיו של שלזמן סידור. באמצע הקדיש נחנק קולו של שלזמן מהתרגשות. מסביב

הביטו בו החסידים בעיניים בוחנות ומשתאות.

חבריו של שלזמן, שנעלם מהם לפתע בבוקרו של יום, חיכו לו, אך לשווא. שלזמן לא חזר עוד אליהם. בית-הכנסת של החסידים היה לביתו השני. כל שעה פנויה שלו בילה שם, בחברת החסידים. שלזמן חזר בתשובה שלמה ונהפך לאחד מהחבורה.

שלטונות המהפכה סגרו את המקווה היחיד שהיה בעיירה. הם נימקו זאת בסיבות בריאותיות, אך ברור היה כי הסיבה האמיתית היא מלחמתם כנגד הדת. שלזמן החליט לקבל עליו את המשימה הקשה והמסוכנת.

מאחורי בית-הכנסת שכן יער עבות. בעצה אחת עם חבריו המתפללים, החליט שלזמן כי זה המקום המתאים להקמת המקווה. במשך לילות ארוכים יוצא היה אל היער, כשבידיו כלי-עבודה. הוא חפר חפירה, יצק יציקה, ולבסוף בנה סביבה ביתן קטן. הביתן

הקומוניסט הצעיר לא העריך נכון את שעתיד להתרחש. אך דרכו רגליו על מפתן בית-הכנסת, התרוקן המקום באחת. קומץ המתפללים ששהה בו נס על נפשו מרוב פחד. מי יודע מה יעולל פרחח זה - חשבו האנשים בליבם - על מי ילשין ואת מי יטעים מנחת-זרועו.

שלזמן נדהם ונפגע כאחד. הוא ידע את מיקומם של שאר בתי-הכנסת בעיירה ופנה לבית-כנסת שני. המחזה הקודם חזר ונשנה גם הפעם. רוב מתפללי בית-הכנסת מיהרו לנטוש את המקום והותירו את שלזמן כמעט לבדו.

דווקא בריחת אחיו היהודים מפניו הבהירה לו עד כמה התרחק מעמו. הקושי שניצב בדרכו לממש את מבוקשו, רק הגביר אצלו את הרצון לומר 'קדיש'. הוא חש דחף פנימי גובר והולך לומר 'קדיש' אחר אביו.

באחת מעיירות רוסיה יש עד היום מקווה ישן, שכבר מזמן אין איש טובל בו. המקווה חרב ונטוש, אבל סיפורו מוסיף לחיות והוא רשום בספר דברי-הימים של יהודי רוסיה. לא בזכות יופיו והדרו של המקווה, שכן מעולם לא היה יפה ומהודר, אלא בגלל האיש שבנה אותו.

הימים ימי ראשיתה של המהפכה הקומוניסטית. טרדוצקי, מדמויותיה המרכזיות של מפלגת השלטון וממקורביו הבכירים של לנין, ממלא כיכרות בהמונים הבאים להאזין לו ולמשנתו. בין משתתפי העצרות לא-מעט צעירים יהודים הנסחפים אחר היהודי המתבולל, מגדולי הרטוריקנים בכל הזמנים.

גם שלמה-זלמן, 'שלזמן' בפי ידידיו, אחד מהם. צעיר תוסס ונמרץ, הנשבה במקסם-השווא של המהפכה, שמבטיחה שחרור, צדק ושוויון לכול.

הוא עוזב את בית-הוריו. עם חבורה של צעירים אחרים הוא מקים באחד מבתי העיירה גרעין פעיל של המפלגה הקומוניסטית. שלזמן פורק מעליו עול תורה ומצוות ומשביע את הוריו צער ובושה.

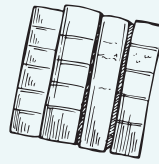
הזמן חולף ובינתיים הולכים הוריו של שלזמן לעולמם. שלזמן ממשיך בדרכו המתנכרת ליהדות, אולם החבורה אינה מסתפקת בזאת. באותם ימים של תוהו-ובוהו, כאשר ברחובות רוסיה ניטשים קרבות עזים בין ה'לבנים' לאדומים, היו גם שלזמן וחבורתו חלק מההפקרות הכללית. כמו האחרים, גם הם שלחו ידיהם לא-פעם בגניבה ובביזה.

חלפו עוד כמה שנים, והנה שנה אחת, בהגיע ה'אירצייט' (יום-השנה) של אביו, התעורר בלבו של שלזמן רצון מוזר לומר 'קדיש' במניין. הוא הגיע לאחד משלושת בתי-הכנסת בעיירה.

הקומוניסט הצעיר לא העריך נכון את שעתיד להתרחש. אך דרכו רגליו על מפתן בית-הכנסת, התרוקן המקום באחת. קומץ המתפללים ששהה בו נס על נפשו מרוב פחד. מי יודע מה יעולל פרחח זה - חשבו האנשים בליבם - על מי ילשין ואת מי יטעים

הזקן סקר בעיניו את בית-הכנסת לוודא שיש במקום עשרה, ולאחר מכן הכה בידו על השולחן. "קדיש יתום!", הכריז ותקע בידיו של שלזמן סידור. באמצע הקדיש נחנק קולו של שלזמן מהתרגשות. מסביב הביטו בו החסידים בעיניים בוחנות ומשתאות.

הוסתר באמצעי-הסוואה נוספים.

מקווה הטוהרה הזה שימש את תושבי העיירה עוד שנים רבות, לרבות בזמנים הקשים ביותר. גם שלחמן עצמו, הלוא הוא שלמה-זלמן, לא ויתר מאז על טבילה במקווה, אפילו יום אחד.

גם יעקב חלה וכבר הכין את עצמו למות. לא היה לו שום סיכוי לשרוד בלי תרופות ובלי צוות מקצועי שיטפל בו. הוא החל לשקן את מילות 'שמע ישראל' ו'יהודי', שאותן יאמר בטרם ייפרד מן העולם.

ביום אחד התייצב פתאום קצין רוסי ליד מיטתו. "מה שמך?", שאל את יעקב. יעקב ענה: "אני יהודי". אמר לו הקצין: "גם אני יהודי, ואני רופא. באתי לקחת אותך מכאן. אתה תצא מכאן ותהיה בריא".

למרות מחלתו הקשה הייתה תשומת-ליבו של יעקב נתונה לדבר אחד: "אני רוצה לקחת איתי את התפילין", ביקש. הקצין נענה.

יעקב הועבר למרכז רפואי. שם שכב כמה ימים וקיבל טיפול ותרופות עד שחזר לאיתנו. כשהחלים העביר אותו הקצין למחנה אחד, שבו התנאים היו סבירים יותר.

הימים ימי ערב מלחמת-העולם השנייה. יעקב קליינמן מהעיר מונקאטש גוייס לצבא הצ'כי, שנערך אל מול איזמי גרמניה הנאצית לתקוף את צ'כוסלובקיה. דאגה מילאה את לב ההורים, צבי-הרמן ורחל, לשלומם של בנם ההולך אל הלא-נודע.

האב השתוקק לקבל ברכה בעבור בנו מהרבי ממונקאטש בעל המנחת אלעזר. קודם הגיוס לקח האב את בנו אל הרבי. הצדיק בירך את יעקב ואמר לו: "דבר אחד אני רוצה לבקש ממך – שהתפילין יהיו צמודות אליך בכל מקום. שמור עליהן מכל משמר והשתדל להניח אותן בכל יום". יעקב הבטיח לצדיק לעשות כדבריו, ויצא ממנו בחרדת-קודש.

מלחמת-העולם פרצה. צ'כוסלובקיה נכבשה בקלות בידי הגרמנים, והחיילים הצ'כים שועבדו לצבא הגרמני והועסקו בעבודות כפייה. יעקב נשלח ל'נקות' את הדרכים ממוקשים בעבור הגרמנים. זו הייתה כמעט משימת התאבדות. אלפי צ'כים מצאו את מותם מהמוקשים שהתפוצצו תחתיהם. אחרים מתו מקור, שכן מלבד בלויי סחבות לא היו להם בגדים או נעליים ראויים לחורף הקר.

לילה מושלג אחד עבר חייל גרמני ליד יעקב, והבחין בשקית התפילין שהייתה לצידו. "מה זה?", דרש החייל לדעת בקול תקיף. יעקב ידע שאם התשובה לא תשביע את רצונו של החייל יאבד לא רק את התפילין אלא גם את חייו. "אני זקוק לשרוכים", ענה. הבעת בוז עלתה על פני החייל, הוא תפס את שקית התפילין והשליך אותה הרחק לתוך השלג.

יעקב הודה לה' בליבו על שנשאר חי, אבל עכשיו היו כל חושיו דרוכים שלא לאבד את המקום שאליו הושלכו התפילין. שעות נעץ את עיניו בדיוק בנקודה שבה נפלה השקית, אף-על-פי שהשלג

כיסה אותה והיא לא נראתה. הוא המתין עד שכל החיילים יירדמו, ואז זחל בזהירות אל המקום והחל לחפור בשלג. דמעות עמדו בעיניו כאשר מצא את התפילין ואימץ אותן בחום אל ליבו.

יעקב שרד מן המלחמה. הוא סבל מקור ומרעב וניצל מסכנות רבות. על דבר אחד הקפיד כל הימים: לשמור את התפילין מכל משמר, כפי שהבטיח לצדיק.

סוף-סוף הובסו הגרמנים. יעקב וחבריו נלקחו בשבי בידי הרוסים. הללו ריכזו את השבויים במחנות ריכוז, אך את היהודים הפרידו והעבירו למחנה ריכוז מיוחד ליהודים. עד מהרה התבררה כוונתו השטנית של סטאלין. השבויים האלה קיבלו מנות מזון זעומות, ותרופות כמעט לא היו בנמצא. מחלות התפשטו במהירות במחנה והפילו חללים רבים.

גם יעקב חלה וכבר הכין את עצמו למות. לא היה לו שום סיכוי לשרוד בלי תרופות ובלי צוות מקצועי שיטפל בו. הוא החל לשקן את מילות 'שמע ישראל' ו'יהודי', שאותן יאמר בטרם ייפרד מן העולם.

הצדיק בירך את יעקב ואמר לו: "דבר אחד אני רוצה לבקש ממך – שהתפילין יהיו צמודות אליך בכל מקום. שמור עליהן מכל משמר והשתדל להניח אותן בכל יום".

יעקב הבטיח לצדיק לעשות כדבריו, ויצא ממנו בחרדת-קודש

ביום אחד התייצב פתאום קצין רוסי ליד מיטתו. "מה שמך?", שאל את יעקב. יעקב ענה: "אני יהודי". אמר לו הקצין: "גם אני יהודי, ואני רופא. באתי לקחת אותך מכאן. תצא מכאן ותהיה בריא".

למרות מחלתו הקשה הייתה תשומת-ליבו של יעקב נתונה לדבר אחד: "אני רוצה לקחת איתי את התפילין", ביקש. הקצין נענה.

יעקב הועבר למרכז רפואי. שם שכב כמה ימים וקיבל טיפול ותרופות עד שחזר לאיתנו. כשהחלים העביר אותו הקצין למחנה אחד, שבו התנאים היו סבירים יותר.

לא עבר זמן רב והודיעו על פתיחת המחנות ושחרור כל השבויים. האסירים היהודים עלו לרכבת בדרך אל החופש. ההתרגשות הייתה גדולה. התקווה התחדשה בלב האנשים.

הרכבת נסעה ועצרה בתוך יער. הנוסעים נצטוו לרדת, ולהיכנס לצריפים שהיו ביער. נאמר להם כי כאן יעשו את הלילה. לא היה מקום לשאול שאלות. הכול ירדו מהרכבת ונכנסו לצריפים.

באמצע הלילה התעורר יעקב למשמע זעקות אימה. הוא פקח את עיניו וראה כי הצריף עולה בלהבות. בתוך דקות אחדות היו כל הצריפים למאכלת אש. מניחים כי זו הייתה הצתה מכוונת, שנעשתה בהוראתו של סטאלין. ליבו לא אפשר לו לראות את היהודים יוצאים לחופש, ולכן רקם מזימה לשרוף את השבויים בצריפי העץ בלב היער.

לא רבים שרדו מן השרפה הנוראה. בין הניצולים המעטים היה יעקב, שניצל גם מן האש, ועמו ניצל חברו הטוב אפרים ציפסר, בן עירו מונקאטש. השניים, כשראו את הלהבות האוחזות בצריף,

בנעליהם לראות הטובות הנה אם רעות. כשנוכחו כי חלפו ימיהן, זיכו את הילד המאושר בזוג נעליים חדשות.

לפני בתור עמד ילד שהצטרף אל החלוקה יחד עם חבריו. והנה, בהציגו את נעליו בפני הממונה, גער בו הלה חריפות: "האתה זקוק לנעלים חדשות? הבט בנעליך! חדשות הן כמעט כביום קנייתן. כלך לך מפה". בהיווכחי בגורלו של העומד לפניו, חמרמו מעי. אך בהציגו את נעלי הבלויות, שרב בהן הפרוץ על העומד, נתחייך הגבאי והפטיר:

"אלו נעליים המזכות את בעליהן בזוג נעליים חדשות. רואים שהשתמשות בנעליך הקודמות. הא לך זוג נעליים ותהי דרך צלחה". בפניו הישישות של הגאון נעלמו קמטי אימוץ הזכרון ותחתם נחרשו תלמי המחשבה. משפט זה נחקק במוחי. דבר שמשתמשים בו - מתבלה. עתה, עת אעמוד בפני בית דין של מעלה וישאלוני, 'ר' ברוך - בתורה עסקת? אציג את עיני כעדות נאמנה לך, הנה עיני הבלויות משימוש יוכיחו, כי בתורה עסקתי כל ימי. וכל כך למה?

באותם רגעים נוהג הייתי להסתתר מאחורי התנור הגדול שבבית הכנסת, ולאחר שנסתלק השמש נותרתי לבדי בין כתלי בית הכנסת החשוכים

בילדותי היה בית הכנסת שבעיירה מואר באמצעות אש הנרות שפזורים היו על כתלי בית הכנסת, זה בכה זה בכה. אחר תפילת ערבית היה השמש עושה את מלאכתו נאמנה, מסדר את הטעון סידור, ומכבה את הטעון כיבוי, ואילו אני נותרתי לבדי בבית הכנסת בחשקי להוסיף להגות בתורה הקדושה, אך השמש סבור היה כי השעה המאוחרת אינה ראויה לכך שאדיר שינה מעיני וביקש להדפני אל ביתי.

באותם רגעים נוהג הייתי להסתתר מאחורי התנור הגדול שבבית הכנסת, ולאחר שנסתלק השמש נותרתי לבדי בין כתלי בית הכנסת החשוכים.

או-אז, פסעתי באפילה אל ארון הספרים, הוצאתי את הגמרא ושבתי אל מקום מסתורי ליד התנור. שם, לאור הגחלים שהפיצו את אורן העמום בין הרמץ והאפר, שניתי והגיתי בתורה הקדושה. הפיה העכור שעלה מן התנור חדר לתוך עיני, שנים רבות סבלתי מכאובים בהן, ועתה כבה מאורן.

סיים הגאון רבי ברוך תאומים זצ"ל, בעת שאעמוד לפני כסא הכבוד, אומר לפניו, רבונו של עולם!

קיימתי את מאמדי התנא במסכת אבות, "הפוך בה והפוך בה..." וסיב ובלה בה".

שקידתם העצומה של גדולי ישראל בתורה, אהבתם הבלתי מסוייגת ללימוד התורה, היתה מאז ומתמיד ענן אש המהלך לפני המחנה ומתווה את מסלול חייו של היהודי - התורה היא עיקר החיים. סביבה ינועו החיים. למענה נולדים. רק איתה עוברים לעולם אחר.

מאורות הדף היומי

אזרו אומץ ודילגו בתוך הלהבות בדרך החוצה. בנס לא אחזה בהם האש, והם הצליחו להינצל. והתפילין? - יעקב לא עזבן אף לא לרגע והן נותרו בידיו גם בשעה בהולה זו.

תלאות רבות עברו עליהם עד שהגיעו לעיר פראג, בירת צ'כוסלובקיה. שם התבררה להם עוצמת האסון שפקד את העם היהודי. אז גם נודע להם על אובדן בני-משפחתם ומכריהם.

לאחר ההלם ותחושת השבר האיומה החליטו השניים כי נקמתם בגרמנים תהיה העלייה לארץ והקמת משפחות שימשיכו את קיום העם היהודי. ואכן, יעקב ואפרים עלו לארץ-ישראל, הקימו משפחות והתגוררו בהרצליה (יעקב נפטר בח' בטבת תשנ"ב).

(גל שיחת השבוע)

לפני בתור עמד ילד שהצטרף אל החלוקה יחד עם חבריו. והנה, בהציגו את נעליו בפני הממונה, גער בו הלה חריפות: "האתה זקוק לנעלים חדשות? הבט בנעליך! חדשות הן כמעט כביום קנייתן. כלך לך מפה". בהיווכחי בגורלו של העומד לפניו, חמרמו מעי. אך בהציגו את נעלי הבלויות, שרב בהן הפרוץ על העומד, נתחייך הגבאי והפטיר: "אלו נעליים המזכות את בעליהן בזוג נעליים חדשות. רואים שהשתמשות בנעליך הקודמות. הא לך זוג נעליים ותהי דרך צלחה".

בפניו הישישות של הגאון נעלמו קמטי אימוץ הזכרון ותחתם נחרשו תלמי המחשבה. משפט זה נחקק במוחי. דבר שמשתמשים בו - מתבלה. עתה, עת אעמוד בפני בית דין של מעלה וישאלוני, 'ר' ברוך - בתורה עסקת? אציג את עיני כעדות נאמנה לך, הנה עיני הבלויות משימוש יוכיחו, כי בתורה עסקתי כל ימי.

לפני כמאתיים שנה נסתמאו עיניו של אחד מגדולי הדור בתקופה ההיא, בעל ה"ברוך טעם", הלא הוא הגאון רבי ברוך תאומים - פרנקל זצ"ל, חותנו של הגה"ק בעל ה"דברי חיים" מצאנז זצ"ל, אשר נודע בזכות הספרים הרבים שיצאו לאור מכתביו, בהם ספר "ברוך טעם".

להפתעת בני משפחתו ותלמידיו הקרובים, לא הביע הגאון כל צער על עיוורונו, ולהיפך, פעמים אף התבטא כי לא זו בלבד שנפשו אינה עגומה עליו, שהרי תורתו שגורה על פיו והוא משגנה על-פה, אלא אף תחושת שמחה מקננת בלבבו!

לשאלת מקורביו שמחה זו על מה ולמה, נתרצה הגאון ושיתף אותם בזכרון ילדות שליווהו עד ערוב ימיו.

בעיירה בה התגוררתי, סיפר רבי ברוך, היתה חברת "מלביש ערומים". גבאי החברה דאגו למלבושיהם של בני העיירה, שרובם ככולם היו בנים למשפחות דלות.

אחת בשנה, התחייך הגאון, ערכו גבאי "מלביש ערומים" חלוקת מנעלים לילדי העיירה הנצרכים.

בתור ארוך ועליו עמדו ילדי העיירה, והגבאים הביטו ומשמשו

עיניים, ואין ביכולתו להמשיך וללמוד כמו שהיה רגיל. גיא גד, האברך הפעיל והנמרץ, הפך להיות תלוי באחרים. הוא נזקק לליווי לכל מקום, וכשישבנו ללמוד הייתי קורא בפניו בקול את דברי הגמרא והשולחן ערוך.

גיא גד השקיע תפילות רותחות לפני ה' שיחזיר לו את מאור עיניו, ובמקביל ניסה גם לדרוש ברופאים. הם המליצו על ניתוח, אולם אמרו שמכיוון שלא ברור להם אם הוא יצליח, הם יבצעו את הניתוח על עין אחד בלבד. גיא גד עבר את הניתוח, אולם עינו נשארה אפלה. מכיוון שכך, הוא הותיר את העין השנייה ללא טיפול, והפנה את כל ההשתדלויות לרפואה לכיוון אחד בלבד: לרופא כל בשר ומפליא לעשות. הלכנו הרבה פעמים לקברי צדיקים, ובכל פעם הוא בכה והתחנן שמאור עיניו יחזור לו.

בחדש אלול, קרוב לראש השנה, נסענו לקברי צדיקים. יום שלם של תפילות ותחינות עברו עלינו. גיא גד בכה בבכיות גדולות. עיניו החשוכות זלגו דמעות, ואני בכיתי יחד אתו. בלילה הלכנו לישון בצימר קטן ששכרנו באזור, והנה, בבוקר אני מתעורר, ורואה את מיטתו של גיא גד ריקה. השתוממתי. במחצית השנה האחרונה, הבן אדם הרי לא זז לבדו לשום מקום. קראתי לו בקול, "גיא גד! גיא גד!" והנה הוא עונה לי מהחצר: "אני יוצא לטבילה במקווה", נבהלתי. הרי לכל מקום הוא צריך ליווי עם הוראות ברורות, כאן יש מדרגה, פה תיזהר מאיזה מוט. והנה הוא הולך לו במקום לא מוכר.

נטלתי ידיים ורצתי אליו, והוא אומר לי: "תבין, אני רואה! אני רואה!!! הודו לה' כי טוב! ברוך פוקח עיוורים!!!" זהו המעשה. חצי שנה של תפילות, ימים ולילות חשוכים, ואור האמונה אינו מרשה לייאוש לחזור. חיים גיא גד זכה שרופא כל בשר בכבודו ובעצמו ירפא את עיניו.

כעת הוסיפו לגיא גד את השם חיים לסגולה לרפואה שלמה, וה' יזכה גם הפעם את חיים גיא גד בן מזל לרפואה שלמה ולחיים טובים ארוכים ולשלום, שיחזירו נזכה לראות עין בעין בשוב ה' ציון.

(גיליון השגחה פרטית פר' ויחי פ"ב)

גיא גד השקיע תפילות רותחות לפני ה' שיחזיר לו את מאור עיניו, ובמקביל ניסה גם לדרוש ברופאים. הם המליצו על ניתוח, אולם אמרו שמכיוון שלא ברור להם אם הוא יצליח, הם יבצעו את הניתוח על עין אחד בלבד. גיא גד עבר את הניתוח, אולם עינו נשארה אפלה. מכיוון שכך, הוא הותיר את העין השנייה ללא טיפול, והפנה את כל ההשתדלויות לרפואה לכיוון אחד בלבד: לרופא כל בשר ומפליא לעשות. הלכנו הרבה פעמים לקברי צדיקים, ובכל פעם הוא בכה והתחנן שמאור עיניו יחזור לו.

שמי נדב מוסרי. אני גד במודיעין עילית ורוצה לספר לכם את סיפורו המפעים של חברי היקר, הרב חיים גיא גד בן מזל, שה' ישלח לו רפואה שלמה בקרוב. בשלב בו מסופר הסיפור בקו (השגחה פרטית) הוא מורדם ומונשם, ואני מתפלל שעד שהסיפור יתפרסם בעלון הוא כבר יתעורר לחיים, וימשיך בסדר יומו המלא והגדוש.

הסיפור שאני מספר כאן ארע כבר באלול תשע"ט, אולם חברי לא רצה לפרסם אותו. עכשיו, כשאנחנו כל כך זקוקים לזכויות בשבילו, אני בטוח שההתעוררות שתבוא מהמעשה הבא, תעמוד לו לזכות, ואם תוכלו להקדיש דקה של תפילה, לומר פרק תהילים לרפואת חיים גיא גד בן מזל, אזי יש לכם זכות עצומה, לקיים בנו תלמידי חכמים.

את גיא גד הכרתי לפני שלוש עשרה שנה בשיבת נזר ישראל שבמודיעין עילית, ישיבה המקרבת יהודים לבורא עולם. מהרגע שגיא גד גילה את אור האורות שבאמת, הוא עשה הכול כדי להשלים פערים, ותוך זמן קצר כבר הפך לאברך מן השורה, שלומד כבקי ורגיל. סדר יומו סובב סביב סדרי הכולל. הוא לומד בכלל חצות, ובשני כוללים נוספים במשך היום. גם אני זכיתי ללמוד אתו בחברותא.

באחד מימי חודש ניסן תשע"ט, זמן לא ארוך אחרי שישבנו יחדיו ולמדנו, הוא מתקשר אלי ואומר לי: "נדב, תקשיב לי. אני לא רואה!"

"לא רואה? מה פירוש 'לא רואה'?"

"הפירוש זה שאני רואה שחור. חושך. העיניים שלי נכבו". "אבל רק היום ישבנו ולמדנו וראיתי אותך לוקח את הילדים מהגן!"

"נכון", הוא אומר, "זה קרה אחר כך".

התברר שהסוכרת שגיא גד סבל ממנה הגיעה לעיניים, ובבת אחת הרשתיות שבשתי העיניים נפרדו ממקומותיהן. כאב לי מאוד לשמוע את זה. גיא גד, שכל החיות שלו מגיעה מהגמרא, מהשולחן ערוך ומכל הספרים הקדושים, יושב כנגדם כבוי

פנינים על הפרשה:

לדעת באמת שהוא יתברך משגיח בפרטות על כל אחד ואחד

זבולן לחוף ימים ישכן והוא לחוף אניות וירכתו על צידן (בראשית מט יג). אפשר לרמז, דידוע שבני ישראל לא בחר בהם ה' כי אם מפני שהיו עוסקים בעבודתו והיו משכמים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, כמו שאנו אומרים בתפלה 'אשרינו מה טוב חלקנו וגו', אשרינו שאנו משכמים ומעריבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. ומי שתמיד חשקו ופעלתו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, זה הוא הגורם לו לזכות לגן עדן התחתון ולגן עדן העליון, לפי שהם בתי כנסיות ובתי מדרשות של עולם הבא, ומדה כנגד מדה, הוא היה עקר דירתו בזה העולם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, לפיכך יזכה לשבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות של עולם הבא:

הרוצה לעשות כן צריך להתחזק במידת הבטחה

והנה הבא להיות בבתי כנסיות ובתי מדרשות צריך לתת בטחונו בה באמת, וידע ידיעה אמיתית שהקדוש ברוך הוא יתברך שמו הוא הון והמפרנס והמשגיח בפרטות על כל אחד ואחד, ואין הדבר תלוי ביד האדם עד שיצטרך לטרת הרבה ולבטל ימיו ושנותיו בענין המחיה, אלא כיון שהכל בידי יתברך, אפלו בעסק כל שהוא זמין לו פרנסתו. וזה היה אצלי כונת הכתוב (משלי י כב) 'ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה', הכונה, 'ברכת ה' היא מדת הבטחון, ודהינו מי שבידו מדת הבטחון אפלו בעסק כל שהוא תחול עליו הברכה והיא תעשיר', ולא יוסף עצב עמה, דהינו לא יהיה צריך לטרת, דמי שיש בידו מדת הבטחון אינו צריך לטרת:

הרמז בפסוק

וזהו הרמז זבולן לחוף ימים ישכן, כלומר, מי שרוצה לזכות להיות חלקו בגן עדן הנקרא 'זבול', ישכן בזה העולם לחוף ימים, שהם בתי כנסיות ובתי מדרשות ששם ים החכמה. וכי תימא ובמה יתפרנס, לזה אמר והוא לחוף אניות, כמו שמפרש במקום אחר (שם לא יד) 'היתה כאניות סוחר מפרחק תביא לחמה' (בבא מציעא פד:). והוא שמסכים וירכתו על צידו, כלומר, עקר סמיכתו ובטחונו של זה האיש יהיה על הקדוש ברוך הוא שהוא המשגיח ומכין טרף לכל, צידו גימטריא 'אלהים חיים', דהינו עקר בטחונו באלהים חיים, והבוטח בה' חסד יסובבנו:

(פיתוחי חותם פרשת ויחי)

סיבת אריכות הגלות

חכלילי עינים מיון ולבן שנים מחלב (בראשית מט יב). הכונה בזה, דבא להוכיח את ישראל, דמי מאריך הגלות הם עונותיהם, שאינם רוצים לשוב בתשובה, שהיה להם לדעת דסבת אריכות הגלות הם העונות, דמאחר שהם בצער הגלות בין הגוים, זה רודה וזה מרדה וזה עושה בעברת זדון, היה להם להתבונן ולא יוסיפו לחטא, כדי שישוב ה' מחרון אפו ויגאלם מיד. אבל בעונותינו הרבים מאחר שהם בצרת הגלות ואפלו הכי מחזיקים בדשעם, בזה מוסיפים חרון אף לפני יתברך

עצות וסגולות:

עניני שבת קודש (א')

יטפל בעצמו בצרכי שבת ויקבלנה בשמחה

צריך להזהר ולשמרו כראוי ולקבלו בשמחה רבה, שכל מעשיו ועסקיו של ימי החל צריך להסירם מלבו ולא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לבו, ויפנה מכל עסקיו ויטפל כל אחד בצרכי שבת, ומצוה בו יותר מבשולחו (קידושין מא. שבת קיט.).

(גנזי המלך, תיקון התשובה אות נב)

טבילה היא הכנה גדולה לשבת

בראשית ברא. ראשי תבות רחיצה שני בגדים ארבע תפלות ברכת יין רוממות אל. בא לרמז ההנהגות שצריך אדם להתנהג בשבת כדי שתחול עליו הקדשה. תחלה צריך לעשות טבילה כדי להסיר זממת ימי החל מעליו ולקבל קדשת שבת כראוי, כי הטבילה היא הכנה גדולה לקבל הארת שבת תוספת נפש רוח ונשמה (זוהר ח"ב רד.), כמו שכתבו המקבלים ז"ל (פרי עץ חיים שער השבת ג). ושני בגדים הוא מכבוד שבת, כמו שנאמר (ישעיה נח יג) 'וכבדת' (שבת קיג). ודרך ארץ הוא, כמו שאמרו בקרבן (שבת קיד.), בגדים שבשל בהם קדרה לרבו לא ימוז בהם כוס לרבו. תפלות, גם כן צריך להתפלל ארבע תפלות בשבת בכונה ובשמחה רבה. היין, גם כן צריך לקדש השבת ביין (פסחים קו.). כי זהו הנקרא קדשת שבת. וכל מה שיעשה יעשה בכונה ובשמחה רבה, וזה הוא רוממות אל, במעשים האלה מתרומם האל. וכל זה בא רמזו בראשית תבות כאמור.

(גנזי המלך, תיקון התשובה אות נד)

יזדרז לקבל שבת מוקדם

צריך אדם להיות זריז וזהיר לקבל השבת בעוד היום גדול כדי לקבל אור תוספת שבת, וכמו שמצינו (שבת קיט.) חסידים הראשונים שהיו אומרים בואו ונצא לקראת שבת מלכתא וכו'. ולכן צריך בעוד היום גדול לפנות מכל עסקיו, ולהתעסק בצרכי שבת, ולקבלו באהבה ובשמחה רבה.

(גנזי המלך שם אות נג)

קבלת שבת מוקדם – תיקון לבעל תשובה

זה מועיל לבעל תשובה יותר, כי זוהי תשובה מעין המשובה, כי תחת אשר היה שמח לדבר עברה ומשכים ומעריב כדי למלאות תאוותו, לתקן אשר עות צריך לשמח לדבר מצוה ולהשכים ולהעריב עליה, ובפרט שבת צריך להקדים יפה שעה אחת קדם לקבלו מבעוד יום הן עוד היום גדול. וזהו תקון גדול לבעל תשובה.

(גנזי המלך שם)

לא יחוס על הוצאות שבת

בא לרמז, דמצד הקדשה לא יהיה האדם חס על ממונו (זוהר ח"ב קכת.), וזה גורם לו תוספת הארת קדשה, שכל מה שיוציא על אביו ועל אמו ועל השבתות, לא יחוס על כל הוצאות הקדשה, כי בזה יוסיף קדשה על עצמו.

(פיתוחי חותם פרשת קדושים, ד"ה קדושים תהיו)

דצריך האדם לענג השבתות וימים טובים תענוג גדול (שבת קיח.), ולא יחש על הוצאה שיוציא עליהם כלל. וזה רמזו הראשונים במה שאמרו כל מזונותיו של אדם קצובים לו מתשרי עד תשרי חוץ מתשרי, דתשרי ראשי תבות תורה שבתות ראשי חדשים ימים טובים (ביצה טז. פסיקתא דרב כהנא כז א.). (מעגלי צדק אות ח"ת, ד"ה חשתי)

פרט ופרט אחד ממנו לא נעדרה. והוא אחד אחד בלי שתוף. ובלי גוף ובלי דמות גוף חלילה. והוא קדמון לכל קדומים. ואין עבודה לזולתו חס ושלום. ויודע מחשבות בני אדם כל אחד ואחד. והשרה שכינתו על הנביאים. ומשה רבנו עליו השלום הוא אדון כל הנביאים ונבואתו אמת. והתורה נתנה מן השמים על ידו. ולא תשתנה בשום זמן חס ושלום. ושהקדוש ברוך הוא מעניש את הרשעים ומשלם שכר טוב לצדיקים. ושיבוא משיח צדקנו. ויקומו המתים. בשלש עשרה עקרי דת אלה צריך האדם להחזיק ולהאמין באמונה שלמה, ובפרט בעל תשובה צריך לעשותם עטרה על ראשו ולזכרון בין עיניו, ומועילים לו לכפרה:

הקב"ה מצוי ומשגיח על כל פרט ופרט

והנה ראשית כל צריך האדם שיזדע ויאמין שהקדוש ברוך הוא מצוי ומשגיח בכל פרט ופרט. וזה רמזו במה שאמרו במדרש רבה (ב"ר ב ה), אמר רבי אבהו, מתחלת ברייתו של עולם צפה הקדוש ברוך הוא במעשיהם של צדיקים ובמעשיהם של רשעים, והארץ היתה תהו אלו מעשיהם של רשעים, ויאמר אלהים יהי אור אלו מעשיהם של צדיקים, ואיני יודע באיזה מהם חפץ, כשהוא אומר וירא אלהים את האור כי טוב הוי אומר מעשיהם של צדיקים חפץ, עד כאן לשונו. והנה במאמר הזה תמחו בו כל המפרשים וכל אחד לדרכו פנה:

ואשר אני נראה לעניות דעתי דהמאמר הזה נתלה במאמר אחר סמוך לו שם במדרש רבה (י"ט ז), דקאמר שם כשבא הקדוש ברוך הוא את העולם השרה שכינתו בתחתונים, וכשהיו חוטאים כל דור היה מסלקה רקיע אחד עד שעלתה לרקיע השביעי, וכשהתחילו הצדיקים לבוא לעולם כל צדיק היה מורידה רקיע אחד עד שבא משה רבנו עליו השלום והורידה לארץ. והנה כתוב בזה הקדוש (ח"א רלט.), מפני מה אלקי ד'ויקרא' (ויקרא א א) זעירא, לפי כשהקדוש ברוך הוא בארץ הוא מלך זוטא. נמצא שהרשעים על ידי מעשיהם הרעים מסתלקת השכינה מהארץ, והצדיקים על ידי מעשיהם הטובים מורידים השכינה לארץ. באמת כשהקדוש ברוך הוא משרה שכינתו בארץ נקרא מלך קטן, כמבאר בזה הקדוש:

והשתא יבוא המאמר על נכון, והארץ היתה תהו אלו מעשיהם של רשעים, שעל ידי מעשיהם הרעים גורמים שתסתלק השכינה מן הארץ ונשארה תהו ובהו. ויאמר אלהים יהי אור אלו מעשיהם של צדיקים, שהצדיקים על ידי מעשיהם הטובים גורמים שתשרה השכינה בארץ וזה האור. ומה שאמר 'ואיני יודע באיזה מהם חפץ', הכונה דבדאי לגבי מעשה הצדיקים ומעשה הרשעים דמעשה הצדיקים עדיף ויש להם שכר גדול ולרשעים ענוש יעניש, אבל לגבי ידיה יתברך כיון שמוריד שכינתו לארץ ונקרא מלך קטן שמא אינו חפץ בירידה זו, לכך אמר מדכתיב ויאמר אלהים יהי אור וירא אלהים את האור כי טוב, שמע מנה דחפץ בירידה, נמצא דבזמן שהצדיקים בעולם גורמים שהשכינה יורדת לארץ. וכן מצינו בכמה וכמה דורות שהיו הדורות מכשרים, וכשהרשעים בעולם השכינה מסתלקת, וזה מורה שהקדוש ברוך הוא מצוי ומשגיח בכל עת: וגם כן מהקדוש ברוך הוא בכל יום גולל אור מפני חשך וחשך מפני אור, זו הודאה גמורה על מציאותו ועל השגחתו. ובעל תשובה צריך שיחשב בכל עת שהקדוש ברוך הוא מצוי ומשגיח ומביט במעשה בני אדם, ובזה לא יבוא לחטא עוד, כי כיון שישים הקדוש ברוך הוא בין עיניו ויודע שהוא מביט בו, בודאי יבוש ויכלם ולא יחטא, וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים טז ח) 'שויתי ה' לנגדי תמיד' וגו', הכונה כי כשנשים השם בין עיניו תמיד, בודאי דמימינו שהוא צד יצר הטוב 'כל מוט', והנה ה' בעצורו:

(נגזי המלך, תיקון התשובה אות סא)

ומאריך הגלות, שאם עשו תשובה בלב נשבר, מיד היו נגאלים בלי שום עכבה, כמו שכתוב (מלאכי ג ז) 'שובו אלי ואשובה אליכם', דהינו דכשתשובו אלי מיד גם אני אשובה אליכם בלי שום עכבה:

וזהו שאמר חכילי עינים מיין, דהינו אפלו אתם רואים שהקדוש ברוך הוא מלא דין עליכם עד שענינו אדמים בחרון אף עליכם, מכל מקום אם תשובו בלב נשבר ותלבנו עצמכם ותתפללו לפניו ותבקשו ממנו מחילה וסליחה, מיד העינים שלו יתברך שהיו אדמים כיון מצד הדין, מיד יחזרו זכים ולבנים יותר מן החלב מצד החסד והרחמים, שיתמלא עליכם רחמים ויגאל אתכם מיד. וזהו שאמר ולבן שנים מחלב, דהינו לבון וטהרת לבבכם ופרכם, זה גורם שענינו יתברך יחזרו זכים יותר מחלב, ויתמלא עליכם חסד ורחמים:

(מחשוף הלבן פרשת ויחי)

השכמת בית הבנסה

זבולן לחוף ימים ישכן והוא לחוף אגית וירכתו על צידן (בראשית מט יג). אפשר לרמז, דידוע שבני ישראל לא בחר בהם ה' כי אם מפני שהיו עוסקים בעבודתו והיו משכמים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, כמו שאנו אומרים בתפלה 'אשרינו מה טוב חלקנו וגו', אשרינו שאנו משכמים ומעריבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. ומי שתמיד חשקו ופעלתו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, זה הוא הגורם לו לזכות לכן עדן התחתון ולכן עדן העליון, לפי שהם בתי כנסיות ובתי מדרשות של עולם הבא, ומדה כנגד מדה, הוא היה עקר דירתו בזה העולם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, לפיכך יזכה לשבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות של עולם הבא:

הרצועה לעשות כן צריך להתחזק במידת הבטחון

והנה הבא להיות בבתי כנסיות ובתי מדרשות צריך לתת בטחון בה באמת, וידע ידיעה אמתית שהקדוש ברוך הוא יתברך שמו הוא הן והמפרנס והמשגיח בפרטות על כל אחד ואחד, ואין הדבר תלוי ביד האדם עד שיצטרך לטרת הרבה ולבטל ימיו ושנותיו בענין המחיה, אלא כיון שהכל בידו יתברך, אפלו בעסק כל שהוא יזמין לו פרנסתו. וזה היה אצלי פונת הכתוב (משלי י כב) 'ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה', הכונה, 'ברכת ה' היא מדת הבטחון, ודהינו מי שבידו מדת הבטחון אפלו בעסק כל שהוא תחול עליו הברכה והיא תעשיר', ולא יוסף עצב עמה, דהינו לא יהיה צריך לטרת, דמי שיש בידו מדת הבטחון אינו צריך לטרת:

וזהו הרמז זבולן לחוף ימים ישכן, כלומר, מי שרועה לזכות להיות חלקו בגן עדן הנקרא 'זבול', ישכן בזה העולם לחוף ימים, שהם בתי כנסיות ובתי מדרשות ששם ים החכמה. וכי תימא ובמה יתפרנס, לזה אמר והוא לחוף אגית, כמו שפירש במקום אחר (שם לא יד) 'היתה כאגניות סוחר מןחוק תביא לחמה'. וזהו שמסים וירכתו על צידן, כלומר, עקר סמיכתו ובטחונו של זה האיש יהיה על הקדוש ברוך הוא שהוא המשגיח ומכין טרף לכל, צידן גימטריא 'אלהים חיים', דהינו עקר בטחונו באלהים חיים, והבוטח בה' חסד יסובבנו:

(פיתוחי חותם פרשת ויחי)

י"ג עיקרי הדת

בראשית ברא אלהים וגו' (בראשית א א). נראה לעניות דעתי לרמז בפסוקים אלו של בראשית שלש עשרה עקרי הדת כל אחד לבדה, יען שזה הוא עקר אמונתנו ודתנו. שצריך האדם לידע ולהכיר בידיעה שלמה ואמונה שלמה שהקדוש ברוך הוא יתברך שמו מצוי בכל עת ובכל זמן ובכל רגע, כי לולא מציאותו לא ישאר העולם, ומשגיח בכל

מסכת מגילה דף ז – יג

אפשרות לסעודה בלילה, וצריך לפרש את דברי הראשונים שכלל רבא בדבריו שתי הלכות, שאין יוצאים בלילה ולא ביום כעין לילה, ומשמע שלא בא רבא ללמדינו שאין הלילה בכלל ימי שמחה אלא שאין כבוד ושלימות סעודה אלא ביום ולא בלילה ובחשיכה.

תפירה בתפילין ומזוזה

בגמ': הא לתופרן בגידין ולטמא את הידים זה וזה שוין (מגילה ז, ב).

בגמרא מבואר שלענין תפירה שוים ספרי תורה לתפילין ומזוזות שכולם צריכים תפירה. ופירש רש"י שהלכה למשה מסיני היא שיהיו תפילין ומזוזות תפורים בגידים וכן הוא בספר תורה.

והנה מצות ספר תורה הוא לכותבו יריעות יריעות ולתפורם בגידים אבל תפילין ומזוזות לא מצאנו בהם ענין של תפירה, ושנינו במנחות (לג.) מזוזה שכתבה על שני דפין פסולה, וכך הובאה ההלכה בשו"ע (יר"ד סי' רע"ח ס"ד) שאם כתבה בשני עורות אף על פי שתפרן פסולה, ואף בתפילין דינם שכל פרשה כשרה בעור לעצמה (שו"ע סי' לב סמ"ז), ופרשה אחת שכתבה בשתי עורות פסולה (פתחי תשובה איסורין שם ס"ב) ואין בהם הלכות תפירה, ואם כן צריך ביאור באיזה מקום מתקיים דין סוגייתנו לתפור תפילין ומזוזות.

ואמנם נחלקו הראשונים בדבר, שדברי השו"ע הם כדעת הרמב"ם וכך פירשו תוס' במנחות (שם ד"ה כתבה) את דברי הגמרא, אבל בשם רש"י הביאו (שם לב. ד"ה דילמא) שמזוזה כשרה בשני עורות התפורים יחד וכך יש לבאר גם את דבריו כאן, ולכאן דברי הגמ' הם ראייה גמורה לשיטת רש"י וכאשר פירשם הריטב"א כאן (ביאור הלכה סי' לב סל"ח ד"ה מעור אחד).

ובשו"ע (סי' לג ס"ה) מבואר שאם נפסקה הרצועה יתפרנה, וביארו הפוסקים דהיינו בגידים דוקא (משנ"ב ס"ק כו), ובביאור הגר"א פירש שהוא מן ההלכה לתפור בגידים והיא ההלכה השנויה כאן. ורע"א בשו"ת (ח"א סי' ריג) פירש את

במג"א (סק"ד) בשם ספר תניא, וסיים שאף שמצוה מן המובחר לעשות את הסעודה ביום, מכל מקום זה שנשבע שלא לאכול ביום יעשה מה שיוכל ויעשה את הסעודה בלילה. ומבואר גם בדבריהם שיש קיום סעודה ושמחה בלילה.

ויש ראשונים שפירשו מה שאמרו בסוגייתנו שסעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא, שהכוונה לסעודת פורים שאכלה כעין לילה שאין אבוקה כנגדו ובה לא יצא (ארחות חיים הלכות פורים אות לה, הובא בבית יוסף שם, כל בו הל' פורים).

וכתב בפרי חדש (ס"ק א) שמשמע בדבריהם שאין הדבר תלוי ביום ובלילה אלא שכל שאוכל בחשיכה אין זה דרך סעודה ולא יצא וכל שאוכל באבוקות ואורה יצא אף בלילה, ופירש כן את דברי רב האי שיוצא גם בסעודת לילה.

ובתומים (סי' ה) הוכיח מכאן שעל ידי אבוקות נחשב לילה כיום אף לענין דין תורה בלילה, וכדברי הסמ"ע (שם סק"ז) ושלא כהש"ך (שם סק"ד). אך בשו"ת שואל ומשיב (תליתאה סי' פג) כתב שלא אמרו שאבוקה מועלת אלא לענין סעודת פורים שאין צריך בה יום אלא רק שיהיה אור כדי שעל ידי כך ישמח באכילתו וישבע ממנה (ראה יומא עד:), אבל במקום שצריך יום דוקא אין אבוקות מועילות. ובפרי חדש (שם) הוכיח מהגמרא שאין כל

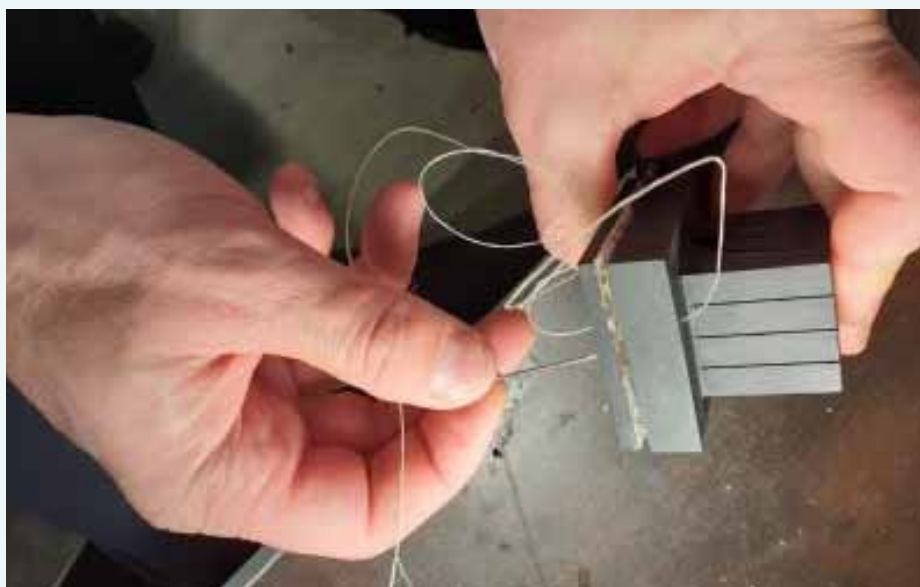
סעודת פורים בלילה ובחשיכה

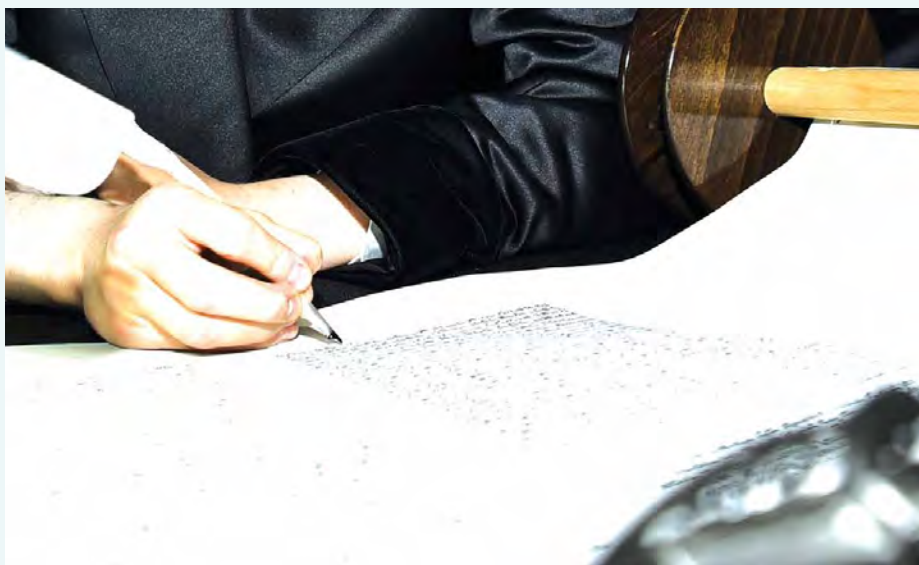
בגמרא: אמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו מאי טעמא ימי משתה ושמחה כתיב (מגילה ז, ב).

בגמרא מבואר שסעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו, כיון שימי משתה ושמחה כתיב, ומשמעות הפסוק שלא ניתנה מצות שמחה וסעודה בלילה כלל.

ובטורי אבן הקשה למה איסור אבילות והספד שנלמד אף הוא מימי משתה ושמחה נאמר גם בלילה, ואמנם מצינו בהלכה בכמה פנים שגם הלילה הוא זמן שמחה אף שחייב הסעודה ביום, שבמרדכי (סי' תשפז) הביא שהראב"ה פירש שליל פורים ויומו כליל שבת ויומו, והיינו שמה שאמרו לא יצא ידי חובתו פירשו שאין די בסעודת הלילה וצריך אף ביום, אבל גם הלילה הוא זמן סעודה, והרמ"א (ראה אליבא דהילכתא) פסק כדברי הראשונים שגם בלילה ירבה בסעודה, ופירש הב"ח (שם ס"א) הלכה זו כדברי ראב"ה שמצות פורים לסעודה בלילה וביום אלא שעיקר המצוה היא לסעוד ביום.

ובבית יוסף (שם ד"ה כתוב) הביא תשובת ר' האי גאון שהנשבע להתענות בפורים אין כח במצות פורים לדחות איסור השבועה, ואפשר לו לעשות סעודת פורים בלילה ויוצא ידי חובה, וכעין זה הביא

הגמרא גם לשיטת הרמב"ם, שמה שאין תפירה מועלת היינו אם תפר אחר הכתיבה, אבל אם תפרם מקודם והיו לאחד בשעת הכתיבה כשורה. ובחזו"א (יו"ד ס' קסה) כתב שלרמב"ם לא ניתנה הלכה של תפירה במזוזה ואף קודם הכתיבה פסולה, ואם תפירה מקודם עדיפה שכבר נקבע הקלף לאחד אם כן יוכשר גם בחוטי פשתן, ואף רע"א כתב (בס' יא) שאין תפירה מועלת קודם כתיבה (ומשמע שדעתו שם עיקר, וגם בבבאור הלכה שם מבואר שאין חילוק בין קודם כתיבה לאחריה).

והריטב"א פירש עוד פירוש בגמרא ודבריו מתישבים בדעת כל הראשונים, שדברי הגמרא נסובו על קרע בקלף שמתקנים אותו בגידים, שכך היא ההלכה בספר תורה כמבואר במנחות (לא:) ובשו"ע (יו"ד ס' רפ), וכך יהא הדין בקרע במזוזה או בתפילין שתופרים בגידים דוקא, ותהא ראייה מכאן שלא כדעת הראשונים שקרע בספר תורה כשר לתופרו גם בחוטי משי (ברמ"א שם).

סופר שכתב מגילה וחשב שהיא כנדפסת על הנייר

בגמ': דתניא תפלין ומזוזות אין נכתבין אלא אשורית ורבותינו התירו יונית והכתוב והיו אלא אימא ספרים נכתבים בכל לשון ורבותינו התירו יונית (מגילה ט, א).

בשו"ת אבני נזר (או"ח ס' תקיח) נשאל בדיון סופר אחד שכתב מגילה, ולא נתכוין לקדשה וחשב בדעתו כי היא כמו מגילת אסתר הנדפסת בחומשים. ונשאל אם מגילה זו כשירה לקרות בה או לא. [וכן שייך דין זה בסופר שהתחיל להתלמד לכתוב וכתב בראשונה מגילת אסתר ולא היתה כוונתו לשם קדושה אלא לשם התלמודות הכתיבה].

וכתב האבני נזר לפסול מגילה זו, על פי דברי הריטב"א פרק קמא דסוכה שדין סת"ם מסבא דינו כקדשים לענין לשמה. ולכן כמו שהשווה קדשים וסבור שהוא חולין נחשב למתעסק בעלמא והקרוב פסול, כך גם בסת"ם אם כתבו וחשב שהוא חולין פסול.

ובזה ביאר האבני נזר מה שכתב הרמב"ם (מגילה פ"ב ה"ט) שגוי שכתב מגילה הרי

וקדושה.

ואם כן כתב האבני נזר שיש מקום לומר שכיון שקדושה מועטת יש בהם הרי הדבר דומה לשוחט עולה וכסבור שהוא שלמים שהקרוב כשר, אף שקדושת שלמים קלה מקדושת עולה. אך האבני נזר דחה דמיון זה משני טעמים. הא' שעולה ושלמים יש בשניהם גוף קדושה, אבל תורה שבעל פה אינה גוף קדושה אלא רק תשמיש קדושה מחמת שעומד ללמוד בו, ואם כן כוונה לשם קדושת ספרים הנדפסים אינה קדושה מספקת ועדיין לא יצא מכלל מתעסק כעושה לשם חולין. והב' שבעולה ושלמים יש בשניהם פסול מתעסק, ולכן אף שהקריב עולה וחשב שהיא שלמים הרי ידע ששוחט קודש שפוסל בו מתעסק. מה שאין כן בספרים הנדפסים שהטעם שהוכשרו לקריאה הוא משום עת לעשות לד' ואין צריך בהם כוונה כלל ואף מתעסק כשר בהם, הרי כשמתכוין לשמם מתכוין הוא לשם חולין ודינו כמתעסק. ולכן הכריע שמגילה זו אין בה קדושת מגילה.

הקדבת קרבנות בזמן הזה

בגמ': אמר רבי יהושע שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית (מגילה י, א).

אמר רבי יהושע שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית. לאור דברי הגמרא שנפסקו להלכה ברמב"ם (בית הבחירה פ"ו הט"ו), דנו הפוסקים בהרבה דורות שמא חובה עלינו בזמן הזה להתאמץ ולהקריב קרבנות תמידין ומוספין. [אמנם לבנות בית

היא פסולה, שבגוי אם אינו מאמין בכתבי קודש שיש בהם קדושה הרי הוא כאילו לא נתכוין לכתוב כתבי קודש רק כאילו נתכוין לכתוב כתבים דעלמא ועלה בידו כתבי קודש, ודומה למי ששוחט קדשים וכסבור שהם חולין שהם פסולים. ומטעם זה מגילה שכתב אפיקורוס פסולה (רמב"ם שם), משום שאין כוונתו אלא ככותב איגרת בעלמא ומתעסק הוא ולכן פסולה. ולפי זה כתב גם בנידון השאלה שהסופר חשב שהיא כמו מגילה הנדפסת על הנייר, שיש גם כן לפסול מטעם מתעסק. שהרי מבואר בסוגייתנו שמגילה שנכתבה על הנייר ולא נכתבה על הספר ובדיו אינה מטמאת את הידים, והיינו שאין בה קדושה וחולין היא. ואם כן המתכוין לכתוב מגילה לשם לכתוב לשם חולין, והרי הוא מתעסק, ואם כן המגילה פסולה. ודבר זה גרוע אף יותר מהכותב שלא לשמה, כיון שכאן לא נתכוין כלל לשם קדושה ומתעסק בעלמא הוא.

וכתב האבני נזר שלכאורה יש לדחות ולומר שספרים הנדפסים יש בהם על כל פנים קדושה מועטת כמו תורה שבעל פה הואיל וניתן לכתוב משום עת לעשות לה', וכמו שכתב בשו"ת משאת בנימין (ס' ק) לענין ספרים שאינם ספרי תורה ותפילין ומזוזות שאף על פי שאינם מטמאים את הידים ואין בהם קדושה חמורה כספר תורה מכל מקום יש בהם קדושה מועטת, וכתב כן אף לענין ספרים הנדפסים ואפילו ספרים שלא נכתבו בכתב גמור כגון כתב גישע"עט, ושעל כן צריך לנהוג בהן כבוד

אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו (מגילה יא, ב).

מנהג היה בידי אנשים פשוטים לפני יותר ממאה שנים, שבבואם מחוץ לארץ לשפוף שיח לפני הכותל המערבי היו נותצים חתיכת אבן קטנה מאבני הכותל והיו נוטלים אותה עמם לביתם לסגולה ולשמירה, ויש שהיו קובעים מסמר באבני הכותל ואומרים שהוא סגולה לשמירה על שם הכתוב (ישעיה כב, כג) 'וְתִקְעֵתִי יְתֵד בְּמָקוֹם נֶאֱמָן'.

וגדולי כל הדורות יצאו בתוקף נגד מנהג נפסד זה, שיש בו כמה וכמה איסורים, משום איסור מעילה בהקדש וגזל הרבים ואיסור לא תעשון כן לה' אלהיכם. ובכף החיים (סי' קנא ס"ק עו) כתב שחלילה וחס לסתור מהכותל המערבי שום דבר שאפילו מבית הכנסת אסור לסתור אבנים אף מכותלו החיצון (שו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' נד) וכל שכן הכותל המערבי שנשאר לנו פליט מחורבן ביתנו ומחמד עיננו ולא זוהי שכינה ממנו מעולם, וגם אסור לעשות בו שום דבר של בזיון, ושלא כקצת אנשים פתיים שתוחבים שם מסמרים. וכן האריכו בזה בעיר הקודש והמקדש (ח"ד פ"ט) ובספר משנתו של רבי עקיבא (סי' ט"ז) ובספר משכנות לאביר יעקב (דף ג ע"א אות ח) [וראה קובץ מבית לוי (ח"ו) בתשובת הגר"י זילברשטיין בדבר אנשים שקצצו אבן מאבני הכותל לתיתה תחת מראשותיו של חולה כסגולה לבריאותו].

ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ד סי' סג) הביא שיש שרצו לדון שאין איסור מעילה בנתיצת אבן מאבני הכותל, על פי המבואר

אמנם מצאנו ברבים מן הראשונים והאחרונים שדנו על הקרבת קרבנות בזמן הזה ולא סברו שיש מניעה בעצם הקרבת הקרבנות, בכפתור ופרח (פ"ו) הביא שרבינו יחיאל מפריש אמר לבא לירושלם, והוא בשנת שבע עשרה לאלף הששי, ושיקריב קרבנות בזמן הזה. ובכסף משנה (בית הבחירה פ"ו הט"ז) כתב שמה שעזרא קדש לעתיד לבא שמא בזמן החורבן ינתן לנו רשות להקריב. וגם האחרונים (הרעק"א בקונטרס דרישת ציון והחת"ס יו"ד סי' רלו) שעמדו בנושא זה דנו משום שאלות אחרות כגון שאין אנו יודעים מהו התכלת, ואין אנו יודעים מקום המזבח, שנראה שפירשו את דברי הגמרא בסוגייתנו שמקריבין אף על פי שאין בית גם על זמן הזה.

ולמעשה רבו גדולי האחרונים שפקפקו בהקרבת קרבנות בזמן הזה מטעמים שונים, והם בעל הישועות ישראל בהסכמה לדרישת ציון, ובספר מגדל דוד האריך ר' דוד אלכסנדר מליסא להוכיח איסור הקרבת קרבנות בזמן הזה, ודחה עד היסוד דברי הדרישת ציון שנקט שיכולים להקריב, וכן נדפס באלטונא ספר עבודה תמה ודחה כל ההיתרים ומסיק לאיסורא, וכן כתב מהרש"א אלפאנדרי בשו"ת מהרש"א (או"ח סי' טו), וכ"כ עוד אחרונים רבים. ופשוט שאין ההכרעה בענינים אלו מסורה אלא לגדולי ישראל.

איסור נתיצת אבן מאבני הכותל

בגמ': אמר השתא ודאי תו לא מיפרקי,

המקדש כתב בספר שאילת דוד להגר"ד מקרלין בקונטרס דרישת ציון וירושלים שאין לבנותו אלא ע"פ נביא יעו"ש]. ובקהילות יעקב (זבחים סי' לב) הביא את דברי החינוך (מצוה תמ) שאחר הביאו הדין שמקריבין אף על פי שאין בית, כתב שאין הכוונה לומר שיהיה עליו חיוב להקריב קרבן בבית המקדש עכשיו שהוא חרב זה דבר ברור הוא, דהיינו שכל מה שמקריבין אף על פי שאין בית הוא רשות ולא חובה. וטעם הדבר פירש הקה"י כיון שלא ניתן לקיים את הדין להקריב אל פתח אוהל מועד שהרי הבית חרב לכן איננו חובה להקריב כי אם רשות.

אבל יש אחרונים שציידו שאיסור יש להקריב קרבנות בזמן הזה ולא רק שאין חובה בדבר, ובשו"ת בנין ציון (סי' א) כתב שכיון שכתוב בפרשת בחוקתי (ויקרא כו לא) ולא אריה בריח ניחוחכם מבואר שאין הקרבנות שמקריבים בזמן הגלות עולות לריח ניחוח, והרי שנינו בזבחים (מו:): לשם ששה דברים הזבח נזבח ובכללם הוא לשם ריח ולשם ניחוח, על כן סובר הבנין ציון דאין להקריב קרבנות בזמן הזה כיון שלא ניתן להקריבם לשם ריח ניחוח.

ודברי הגמרא בסוגייתנו שמקריבים אף על פי שאין בית אמורים בכגון זמן עזרא שהתחילו לבנות בית שני ואז פסקה גזירת הגלות ע"פ נביא אז יכלו להקריב קרבנות אפי' שאין בית, ולא בזמנינו, שאף שלא חרב הבית בדורינו מכל מקום גם על דור זה נאמר ולא אריה וגו' כיון שכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו. אבל דעתו של הבנין ציון הוא רק שאסור לכתחילה להקריב אבל אם הקריבו הקרבן כשור בדיעבד.

אך בהעמק דבר על הפסוק הנ"ל "ולא אריה" כתב שהמקריב קרבנות בזמן הזה הקרבן פסול כיון שאינו נעשה לשם ריח ניחוח, אך חידש שקרבן פסח שלא כתוב בו ריח ניחוח הוא הקרבן היחידי שניתן להקריב אף על פי שאין בית. ופירש בזה מה שאמרו (סנהדרין יא.) שמעברין את השנה כדי שגלויות ישראל יוכלו לבוא ולהקריב פסחיהם, ולמה לא הוזכרו כל הרגלים, ומפרש שזה היה אחר חורבן ביהמ"ק עד חורבן ביתר שעדיין היה מזבח קיים והיו מקריבים עליו פסחים בלבד מהטעם הנ"ל.

שוהה בבית חבירו, מה שאין כן כשיש הפסד אינו נראה כגנב שהרי צריך להיכנס שלא ברשות כדי להציל את שלו, ועוד כתב שדברי בן בג בג אינם אלא בדרך עצה טובה ושלא כרבינו יונה הנ"ל. ובאמרי בינה (ח"מ דיני דיינים ס' ט) הביא ראייה לדבריו וכתב שלכן השמיטוהו הרמב"ם והטוש"ע.

וכתב בשו"ת רב פעלים (ח"ג חו"מ ס' ה), שכל מחלוקת הפוסקים בזה אם מותר לאדם להיכנס לבית חבירו כדי להציל ממנו את ממונו, אינה אלא כשאותו גנב אינו אדם רמאי, אבל אם רמאי הוא וגבר אלם שאי אפשר להוציא ממנו הממון בגלוי, כולם מודים שיכול לעשות תחבולות בערמה כדי להציל את ממונו. וכן מפורש בפסקי הרי"ז (ברכות פ"א ה"ב אות ו), שכתב שמי שהיה הארס שלו חשוד שגנב מממונו ונוטל יותר מחלקו, אינו רשאי ליטול ממנו כלום, אלא נותן לו כל חלקו משלם, שאין אדם רשאי ליטול מממון חבירו אלא על פי בית דין. אבל אם היה חברו אלם ונוטל משלו באונס רשאי להתנהג בו בדרך מרמה כדי להציל את שלו, שנאמר ועם עקש תתפל, וכמו שאמר יעקב לרחל בסוגייתנו אחיו אני ברמאות, שגם לצדיקים מותר להתנהג בכגון זה ברמאות (וראה לשון הריטב"א והמאירי בבא בתרא קכג). ומבואר שאם אותו אדם שכנגדו מתנהג ברמאות מותר גם לו להתנהג ברמאות כדי להציל את ממונו.

וכן ביאר הגר"ש שניאורסון את דברי הפני יהושע (כתובות כח), שכתב שאם אדם הוציא שטר מזויף שפלוגי לזה ממנו מעות, מותר לנתבע לכתוב שובר מזויף שכתוב בו שפרע, וכתב בהגהות ברוך טעם על ההפלאה שם שאין הדבר נחשב לחציפות כשמראה שובר מזויף שנאמר עם עיקש תתפל. וקשה שבתשובת הרשב"א (ח"ג ס' פא) מתבאר שאסור לעשות דבר שקר כדי להוציא מחבירו את ממונו שהוא חייב לו בדין. וביאר הגר"ש שניאורסון שזהו חילוק הדינים, שאם השכנגד אינו מתנהג ברמאות אסור לשקר לדעת הרשב"א גם אם בא להוציא את ממונו בדין, אבל אם השכנגד אף הוא מתנהג ברמאות מותר לשקר כדי להציל את ממונו, מדין עם עיקש תתפל (זרע ברכ ע"מ תסו). והוא כדברי הרי"ז הנ"ל [אך ראה ש"ך (חו"מ ס' עה סק"א וס"ק נז)].

בגמרא מבואר שכשדיבר יעקב עם רחל מענין נישואיהם אמר לה הינשאי לי, אמרה לו כן, אבל אבא רמאי הוא ולא תוכל לו. אמר לה אחיו אני ברמאות. אמרה לו ומי מותר לצדיקים ללכת ברמאות, אמר לה כן, עם נבר תתבר ועם עקש תתפל (שמואל ב, כב כז). ומבואר בזה היתר לשקר ולרמות למי שבא להציל ממנו בדין מיד הרמאי שבא לעשוק אותו ממנו.

והנה בגמרא (ב"ק כז:) בן בג בג אומר, אל תיכנס לחצר חבירך ליטול את שלך שלא ברשות שמא תראה עליו כגנב, אלא שבור את שיניו ואמור לו שלי אני נוטל. וכן הוא בירושלמי (סנהדרין פ"ח ה"ג), בן בג בג אומר לא תגנוב את שלך מאחר הגנב שלא תיראה גונב. וכתב בשער משפט (ס' שמח סק"א) בשם הסמ"ק (ס' רסא) בשם רבינו יונה, שדברי בן בג בג אינם עצה טובה גרידא אלא איסור הם שאסור לאדם לגנוב את שלו מאחרי הגנב כדי שלא יראה כגנב, והלכה כבן בג בג, ותמה על שהשמיטו הרמב"ם והטוש"ע דין זה. ובמנחת חינוך (ס' רכד) כתב שהרמב"ם והחינוך השמיטו ברייתא זו של בן בג בג, ואפשר שדעתם שמכיון שבלשון יחיד נשנית נראה שרבים חולקים עליה ולכן לא פסקו כן. אך הסמ"ג (ל"ת ס' קנה) הביא דין זה, ונראה שסובר שהוא מן התורה. ובתורת חיים (ב"ק כז:) כתב שברייתא זו של בן בג בג עוסקת כשאין לו הפסד בינתיים ממה שהחפץ שלו

בעבודה זרה (נב:) לענין אבני המזבח ששקצו אנשי יוון שלמדו ממה שנאמר (יחזקאל ז כב) ובאו בה פריצים וחללוה, שמכאן שכיון שנכנסו הנכרים להיכל יצאו הכלים לחולין. ולפי זה יש שכתבו שמשחררבו הגויים את בית המקדש יצאו אבני הכותל לחולין ואין בהם עוד איסור מעילה בהקדש.

אך באגרות משה כתב לחדש שאין דין באו פריצים וחללוה שייך בזה, שלא נאמר דין זה אלא בכלי הקודש ששקצו הגויים או שרצו לקחתם לעצמם להשתמש בהם צורך הדיוט. אבל כל מה שלא היה בדעת הגויים לחלל ועומד היה לחזור לבית המקדש לא נתחלל מקדושתו ועדיין איסור מעילה נוהג בו. והוכיח כן מסוגייתנו, שמבואר בסוגייתנו שבלשאצר לא רצה להשתמש בכלי המקדש עד שלפי חשבונו עלה לו שאין ישראל עתידים להיגאל ורק אז הוציאם והשתמש בהם ונענש על כך. ובפשטות הטעם שנענש על שהשתמש בהם הוא כיון שלא יצאו הכלים מקדושתם, ואף הוא לא רצה להשתמש בהם מחמת כן כל עוד שסבור היה שיחזרו למקדש, ורק כשלפי חשבונו עלה לו שלא ישתמשו עוד בכלים אלו לבית המקדש אז התיר לעצמו להשתמש בהם.

והטעם לזה הוא כיון שנאמר בגבואה לירמיהו הנביא (ירמיהו כז כב) בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם, ולכן לא יצאו לחולין. הרי מבואר בזה שכלי הקודש שלא היה בדעת האויבים לחללם אלא עומדים היו להשיבם, לא חל בהם דין באו פריצים וחללוה. ואם כן מסתבר שכל שכן הכותל המערבי שלא נמסר כלל להפריצים להיחרב, שלא יצאו אבניו לחולין ועדיין הוא הקדש ומועלין בו. [אך ראה שו"ת דבר יהושע (ח"ג ס' סז) מה שצייד להתיר בזה].

אמירת שקר כדי להציל ממונו מיד עושקו

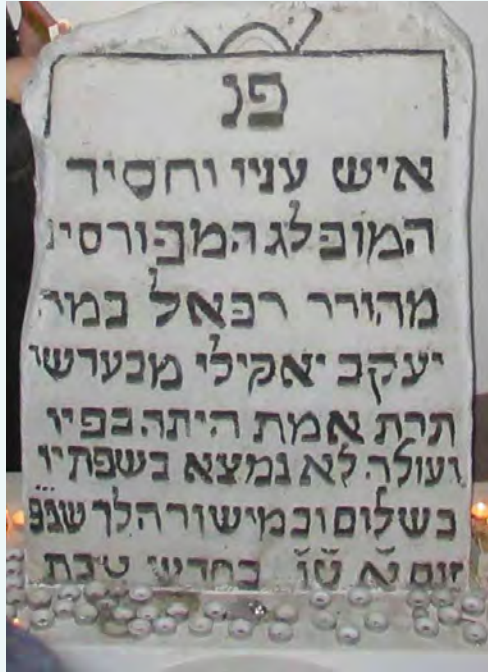
בגמ': אמר לה מינסבא לי אמרה ליה אין מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה אמר לה אחיו אנא ברמאות אמרה ליה ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמיותא אמר לה אין עם נבר תתבר ועם עקש תתפל (מגילה יג, ב).

הרה"ק רפאל בערשיד זי"ע ט"ו טבת תקפ"ז

כבודו. בית העלמין זה נחרש לבלתי הכר, רק מצבת רבנו שרדה בארץ פלא, עץ עבות גדל בסמוך והסתיר בסבך ענפיו את המצבה מכל צדדיה.

שלשה מדרגות במוזאילים על בזיונם אמר הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע א בקריואזיר פלך פאדאל בסעודת ראש השנה אודות מה שאמרו (שבת פח:) עלובין ואינן עולבין, שומעין חרפתן ואינן משיבין, עושין מאהבה ושומחין ביסורין עליהן הכתוב אומר (שופטים ה לא) 'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו', שיש שלש מדרגות: מדרגה א' שיועד הטובה שתצמח לו משתיקתו ועל כן אינו משיב, אבל בלבו יש תרעומות גדולה על שחרף אותו. מדרגה ב' שיועד הטובה הגדולה שתצמח לו משתיקתו ולזאת אין לו תרעומת על חבירו אפילו בלבו, אבל אינו רודף ומבקש שיזדמן לו בזיון. מדרגה ג' שמשתוקק שיהיו לו בזיונות בכדי שתהיה לו כפרה על כל עונותיו. ונשא ידיו למעלה ואמר: רבנו של עולם, תן תן לי בזיונות. (אמרי פנחס החדש' ח"ב שער הענווה אות טז)

נולד בשנת תק"א בערך בבערשיד, בבית אביו רבי יעקב יאקיל ז"ל אשר היה גדול בתורה, אך התרחק מן הרבנות והתפרנס ממלמדות. ישיבתו בעיר זו לא נמשכה זמן רב, זוגתו נפטרה על פניו בגיל צעיר ואז נשא את רגליו והתיישב דרך קבע בהיכלו של הרה"ק רבי דב בער ממעזריטש זי"ע על התורה ועל העבודה, אולם גם ימיו לא ארכו והוא נפטר שם בערך בשנת תקפ"ו.

כבן חמש עשרה שנה היה כשהתייתם גם מאביו, הוא לא רצה להנות ממתנות בשור ודם, והיה עוזר למלמד בבערשיד מולדתו ובשכר זה סמוך על שלחנו, כשבגר מעט סייעו המלמד לנסוע לישיבה המפרסמת בברדיטשוב, כשחזר מהישיבה מעוטור בכתר תורה, לקחו אותו למלמד לחתן.

יום אחד הגיע לבערשיד אורח חשוב, ורבנו ביקש ממנו דרך בעבודת ה', משראה כי עומד לפניו אברך בן עליה, יעצו להתענות משבת לשבת ולהתמיד בתורה ללא הפסקה. רבנו ציית ללא היסוס, אך במשך הזמן הלכו כוחותיו וכלו עד שכמעט ולא הצליח לגרור את רגליו.

אותה עת הזדמן לעירו יהודי שהכיר את הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, ושכנעו לנסוע אליו, משראהו רבי פנחס, ציווה עליו להפסיק מיד את התענית ואת אופן הלימוד שנהג בו. לימים אמר, "אלולא רבי פנחס כמעט שהייתי יוצא מדעתי".

רבו העריצו ביותר עד כדי שאמר עליו, הבעל שם טוב אמר על תלמידו ה'תולדות יעקב יוסף', "השי"ת יודה לי שהעמדתו לו כזה יוסלה", ואני אומר, "השי"ת יודה לי שהעמדתו לו כזה רפאל".

עם הסתלקות רבו בקשו החסידים להכתירו לרבם, אך הוא סירב וביכר להמשיך בדרכו לנדוד מישוב לישוב ולעודד אנשים לתשובה ולמעשים טובים.

רבנו האריך ימים בברכת רבו, בשל חלשתו התגורר בימי האחרונים בבית נכדו בטראשטשא, הסתלקותו היתה מתוך דבקותו במדת האמת. בגלל מעשה שהיה נתבקש להעיד עדות בענינו של יהודי מסים, אם היה מעיד את האמת כפי שהיא, היה נכשל במסירת יהודי למלכות, אך האפשרות להוציא שקר מפיו לא באה אצלו בחשבון כלל, והוא בקש מהשי"ת שיטול את נשמתו.

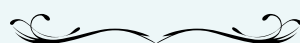
נסתלק ביום ראשון ט"ו טבת תקפ"ז בטראשטשא, ושם מנוחת

אמירת שמע ישראל יכול להוציא רשע מרשעתו

סיפר הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע א מזקנו של הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע, שהיה שמו גם כן רבי פנחס, והיה נקרא על שמו. שהיה דרכו לנסוע אל משומדים רח"ל, והיה מביטיה להם עולם הבא, ורבי שמחה אמר שהיה אומר להם שהוא נותן להם עולם הבא שלו. וביקש מהם מאד שיאמרו בכל יום שמע ישראל, ואני מסופק אם סיפר על פסוק ראשון או סתם קריאת שמע. ואמר להם: מה איכפת לך שתאמר רק קריאת שמע. והיה מפציר בהם עד ששמעו אליו, ויצאו רבים מהכפירה על ידי כן.

ופעם אחת אמר הרה"ק רבי רפאל זי"ע א: מכאן אנו רואים כמה גדול כוחו של שמע ישראל, שעל ידיה יצאו משומדים מהכפירה, מכל שכן ישראל רשע שאומר שמע ישראל בכל יום, בוודאי יש בזה כח להוציא מרשעתו. לכך לא יפחוד אדם ביותר ולא ייאש עצמו מהעבודה ח"ו.

(ספיר ויהלום ויגש ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הגאון רבי חיים קרייזוורט זצ"ל

גאב"ד אנטוורפן

ט"ז טבת תשס"ב

סיימתי את התפילה, ומיד הגיעה ההצלה -

בלי הסבר, החל החייל הגרמני לדבר איתי בלשון רכה. הוא אמר שהוא מזדהה איתי, ושגם לו יש משפחה והוא לא יודע מה קורה עמהם, וכמה שהוא אומלל, וכו', כך הוא השיח את לבו לפני דקות ארוכות, כשהוא שב ואומר: שמע, בחור, אני מבין אותך ואת מה שעובר עליך!

המשכנו ללכת עוד כמה עשרות מטרים, והגענו לאמצע היער. ואז שלף הגרמני את האקדה והתחיל לירות באוויר כשתוך כדי היריות הוא צועק לי: ברח, ברח! - - -

הייתי המום, לא הבנתי את המתחולל, רק רגלי נשאו אותי למרחוק, לא הסתכלתי לשום כיוון, ברחתי כל עוד

נפשי בי.

ראיתי אז בחוש שכשאדם עושה עבור השני, הוא עושה טובה לעצמו. הרגשתי שהצלתי הייתה אכן בזכות מה שעשיתי לר' ישעיה משה.

♦♦♦

מה היה הסיפור עם אותו ר' ישעיה?

ובכן, כאמור, רבי חיים כבר היה אז, בגיל שבע עשרה ראש ישיבה בוורשה, ובתוקף תפקידו העמידה לו הישיבה חדר, עם מיטה אחת.

באחד הימים הגיע לוורשה יהודי מן העיר רודנא ושמו ר' ישעיה משה, תלמיד חכם ובנש"ק, בן אחר בן להרה"ק רבי מיכל מזלוטשוב ז"ע ולבנו, הרה"ק רבי מרדכי מקרמניץ ז"ע. ר' ישעיה היה ישיש בא בימים, וסגי נהור. באותם ימים היה קשה להשיג דירה בוורשה, לכן שלחו אותו לבחור חיים קרייזוורט, שיעזור לו.

רבי חיים קרייזוורט אכן קיבל אותו בלבביות, פינה לו מקום בחדרו שלו, וכך התאכסן ר' ישעיה בחדרו במשך תקופה. היות והייתה שם רק מיטה אחד, פינה לו רבי חיים את מטתו, והוא עצמו ישן כל אותה תקופה על הרצפה, כאשר ר' ישעיה בהיותו סגי נהור לא הבחין בכך.

ואת הזכות הזאת ביקש רבי חיים מהקב"ה שיזכור לו ויציל אותו, והוא אכן ניצל!

וכל ימיו אחז רבי חיים שבזכות הזאת, של המסירות שלו שנתן את המיטה לרבי ישעיה משה, הוא ניצל מן המוות הבטוח לחיים. (מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הגאון רבי חיים קרייזוורט אב"ד אנטוורפן שבבלגיה זצ"ל, נולד לאביו הג"ר אברהם יוסף ושרמן הי"ד אב"ד וואיניטש ומ"ס בית אברהם בשנת תרע"ח מגזע אראלים ותרשישים. יחוסו מגיע לרבנו חיים הכהן רפפורט זצ"ל אבד"ק לבוב. נצר משפחת הגאון הגדול ר' יהונתן אייבשיץ. מגדולי תלמידי ישיבת חכמי לובלין שבפולין. מקורב של ראש הישיבה ואב"ד הגאון ר' מאיר שפירא.

כבר בצעירותו נודע בשקדנותו והתפרסם בתואר העילוי מקראקא. עם פלישת הגרמנים לפולין, הקב"ה עזר לו להימלט לליטא ולאחר מכן עלה לארץ. בסוף מלחמת העולם השנייה חזר לפולין כדי להציל ילדים יהודים, שמצאו מקלט בכנסייה. בשנים תש"ח-תשי"ד עלה לארה"ב ושימש כראש-ישיבה.

בשנת תשי"ד נתמנה לכהן כרבה של אנטוורפן בניסיון לבנות מחדש את הקהילה שם, תפקיד בו כיהן עד לפטירתו. פעל רבות למען יתומים ואלמנות. השיא כלות רבות. לא הייתה כלה בעולם שפנתה אליו והוא לא סייע לה בסכומים אדירים.

נודע בחסדיו המרובים והמופלאים. חילק את כל משכורתו לנזקקים. ענוותן. גאון אדיר. בעל חסד מופלא. ייסד את ישיבת מרכז התורה בישיבה בירושלים.

נתבקש לישיבה של מעלה ביום ט"ז טבת שנת תשס"ב חי כ-פ"ג שנים. ציונו בהר-המנוחות בחלקת הרבנים החדשה בירושלים. בהלווייתו השתתפו אנשים מכל רחבי אירופה.

בזכות מסירות נפש להכנסת אורחים ניצל ממוות

סיפר הגאון רבי חיים קרייזוורט: בדרך - שיכולה הייתה להיות דרכי האחרונה - זכרתי היטב את מאמר חז"ל (ברכות י.) "אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים", התחזקתי בלבי ונשאתי מעומק לבי תפילה אל הקב"ה שירחם אלי. ברגעים כאלו אדם נהיה 'מאובן', ללא דמעות, ולהוציא הגה מהפה הס מלהזכיר, רק הלב מתחנן בכל הכת, בתחנונים עצומים: ה', תעזור לי תציל אותי, אני רוצה לחיות!

באותם רגעים שלבי פרפר, נשכתי שפתיים, אמרתי לקב"ה בלי מילים: עזור לי! אנא, תעמוד לי הזכות ששימשתי במסירות עצומה את הרב הישיש ר' ישעיה משה זצ"ל!

הרה"ק רבי אריה לייביש (ליפשיץ) מווישניצא זי"ע בעל ארי דבי עילאי י"ז טבת תר"ז

בלילי השבתות הארוכים שבחורף, היה סדר לימודו באותה שעה גמ' ותוספות עם פירוש מהרש"א (שהיה עדיין כרוך בנפרד).

והעיד עליו מחותנו הרה"ק בעל הדברי חיים מצאנז זי"ע, שכל לימודו בנגלה הוא ע"פ הנסתר, וכנראה עדותו אף לשאר ימי השבוע נאמרה וביותר על שבת קודש.

(מפי ספרים וסופרים)

משל לאגוז קשה

בווישניצא היה מלמד חשון בנים ל"ע. כאשר הפציר בהרה"ק בעל 'אריה דבי עילאי' זי"ע א שיפעול עבורו ישועה, שלחו להרה"ק רבי הירש מרימינוב זי"ע א והבטיחו שאצלו יושע ויפקד בפקודת ישועה ורחמים.

אצל הרבי רבי הירש לא נתנו רשות לשום אדם להכנס אל הקודש פנימה, אלא בתנאי אם יסלק סך של חמישים רייניש. המלמד אסף וקבץ את כל הסכום ובא לפני רבי הירש. הרבי ברכו שיזכה לבנים וחזר לעירו. לעצרו עברו זמן וזמנים טובים ולא זכה להיבנות. ובא לפני האריה דבי עילאי והתנצל שכבר עשה כדבריו וגם סילק סך הכסף לרבי הירש אבל לישועה עדיין לא זכה.

אמר לו הרה"ק: אם מתחילין גומדין, ושיילך עוד הפעם לרבי הירש. הרבי לקח ממנו גם בפעם השנית הסכום של חמישים רייניש, ושוב ברכו. עבר עוד זמן כביר וברכת הרבי עוד לא עשתה פירות, ותוחלת המלמד נכזבה. כאשר בא בקובלנא לבעל 'אריה דבי עילאי', צווהו שלא יתיימש עצמו מן הרחמים, ויסע עוד הפעם לרבי הירש. בבואו לפניו בכה במרירות ואז אמר לו הרבי: עכשיו תושע ותלד אשתך בן זכר.

ברכת הצדיק נתקיימה ובמלאת הימים ילדה אשתו בן זכר. כאשר הגיעה הבשורה טובה להרה"ק הגיב, שגם הוא סייע להישועה. ומשל למה הדבר דומה, לאגוז קשה הנשבר אחר הכאות רבות ואינו נשבר במכוש האחרון לבד, רק כל הכאה והכאה מצטרפת ומסייעת לשובר. ואם כן, סיים, גם אני הייתי מסייע שיש בו ממש ויש לי חלק בהישועה כיון שהרביתי בתפילה.

(ספיר ויהלום פר' וזאת הברכה ע"ט - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

רבינו הגה"ק רבי אריה לייביש ליפשיץ מווישניצא זי"ע, נולד ביערוסלב, (גאליציע), בשנת תקכ"ז לאביו הרה"צ רבי חיים ציצית מאכער (נקרא כן שמלאכתו היה עשיית ציצית), שעוד נסע להרבי ר' אלימלך מליזענסק, והיה מצאצאי בעל מגלה עמוקות, ובעל רוח הקודש כעדות הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע.

כבן ט' שנה היה כבר בקי בש"ס בבלי וירושלמי ונקרא בפי כל 'לייבוש חריף' למד אצל רבי יצחק חריף אבד"ק אוליינוב וסאמבור בעל שו"ת 'פני יצחק' ואצל הגאון בעל 'קצות החושן', והיה ידידו ורעו של בעל 'ישועות יעקב'. (ושם ביערוסלב היו ג' אברכים בני עלי, שהיו בידידות מאד, הרבי ר' שמעון מיערוסלאוו, והישועות יעקב שהיה חתן ביערוסלאוו, והארי דב"ע).

בראשונה נשא בת נגיד מפרעמישלא והיות שלא יכלה לשאת את קדושתו והתמדתו תבעה ממנו שיגרשנה ונענה לבקשתה. ובזיו"ש נשא את מרת חוה בתו היחידה של בעל 'ישמח משה' שהיה אז אבד"ק שינאווא.

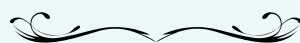
אחרי שריפה שכלתה את רכושו נאלץ לקבל בשנת תק"ס את עול הרבנות בקרעשוב. אח"כ היה אבד"ק בילגורייא ובשנת תקס"ח כשעבר חותנו הק' לאוהעל עבר רבינו לשינאווא למלא את מקום חותנו ובה ישב למעלה מל' שנה.

בשנת תקצ"צ נבחר כרבה של ווישניצא והגליל (ומחמת סבל וצער רב שהיו לו שם נאלץ לעזוב את העיר תקצ"ח ועבר לבריגעל).

הסתופף בצל רבו החוזה הק' מלובלין והשפיע אף על חותנו הק' לידבק בו, מלבד זאת נסע עוד אל צדיקי דורו ביניהם המגיד הק' מקאזניץ, הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימינוב, היהודי הק' ורבי נפתלי צבי מדאפשיץ. ופעם אמר על עצמו שהכיר ארבע מאות צדיקים. ומנ"כ בבריגעל.

כל לימודו בנגלה היה גם ע"פ הנסתר

היה נוהג הרה"ק בעל האריה דבי עילאי זי"ע [חמיו של הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זי"ע], בליל שבת קודש אחרי הטיש, ובפרט

הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע

בעל בני יששכר

ח"י טבת תר"א

בתחילה ניסו לסייע לו בהלוואות כדי לבסס את נכסיו ועסקיו. ומשראו כי העלו חרס בידם השתדלו לתמוך בו במתת יד ולרכוש מזון ובגדים לו ולבני ביתו. כך עשו תקופה קצרה. אבל משחלפה תקופה נוספת, החלו הידידים גם הם לשכוח אותו. עסוקים היו כל אחד בענייניו שלו וזכרו של העשיר לשעבר פרח מזכרונם. אט אט הוא נזנח על ידם והוא ובני משפחתו הגיעו למצב חומרי קשה מאד, עד שלא חלפו ימים מרובים ומעילו היה קרוע והבטנה הפנימית של המעיל נחשפה לעין כל.

פעם אחת בליל שבת לאחר התפילה נשאר האיש לשבת בדד בבית הכנסת, שכן כאמור הכל שכחוהו. איש לא הזמין לסעודת שבת, והוא נשאר לאכול שם את לחמו הקשה והיבש. לאחר שסיים אמר

כמה מזמורי תהילים, ומשסיים גם את אלו נותר לו זמן רב ואז החל לקרוא את הלוחות השונים שהיו תלויים על הקירות בבית הכנסת, כמו 'ברוך שמי', 'מודים דרבנן' וכדומה, עד שהגיע בקריאתו ללוח שכל המילים שבו נמחקו במשך השנים וראו עליו רק את שתי המילים הראשונות באופן ברור 'רבונו של עולם'. נעמד האיש מול הלוח וקרא במדירות לבו: רבונו של עולם, האם גם אצלך רואים מבחוץ את בטנת המעיל? האם גם אותך שכחו היהודים בצערך והותירו אותך רק עם המילים הללו ותו לא? ואם אותך שכחו ולא מכבדים אותך, מה הפלא ששכחו גם אותי? כך בכה האיש משך דקות ארוכות.

בדברים אלו סיים הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב את סיפורו, ואז פרץ הרבי בבכי מד באומרו לחסידים: כך אנו נראים גם כיום בשנות גלותנו. שכחנו את ה' והוא אינו זוכר אותנו. ואם כן מה הפלא שאנחנו עדיין סובלים כה רבות בגלות. הרי שכחנו את צער השכינה ואיננו חוזרים בתשובה ואז כמים הפנים לפנים גם הוא כביכול שכח אותנו ואינו זוכר אותנו. וכל החסידים בכו יחד עם הרבי. כזה היה תיקון חצות של הרה"ק מדינוב באותו לילה.

(ספיר ויהלום פר' צו פ"א - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

ללמוד גמרא כל יום קודם התפילה

אמר הרה"ק ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש זי"ע (דברי תורה מהדור"ק אות יט): מקובל בידינו בשם זקני הגה"ק מהרצ"א זי"ע, בעל בני יששכר, כי ילמדו 'גמרא' קודם כל תפילה בבוקר, ועל ידי זה יש עליה לתפלתו למרום על ידי מלאכים נושאי הכסא ומעלים תפלותינו: מיכאל, גבריאל, רפאל, אוריאל, ראשי תיבות: 'גמרא'. (ספיר ויהלום פר' וירא פ"א - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

בשנת תקמ"ג זרחה שמשו של הרה"ק רבי צבי אלימלך שפירא זי"ע, מדינוב, בביתו של אביו הרבני מר"ה פסח זצ"ל. לפני הברית נכנסה אמו אל דודה הרה"ק רבי אלימלך זי"ע, א מליזענסק כדי לשאול אותו איזה שם תתן לתינוק הנולד. נענה רבי אלימלך ואמר לה: תקראי לו אלימלך. והאם, בשמעה זאת, נבהלה מאד ואף פחדה. היא חששה שהדוד הר' ר' אלימלך כבר לא יחיה עד הברית ולכן הוא אומר לקרא לילד כשמו. בשל כך, בהגיע יום הברית הוסיפה לו את השם 'צבי', ונקרא שמו בישראל צבי אלימלך.

כאשר שמע מכך הרבי ר' אלימלך נאנח אנחה עמקה, ואמר: "פחדת שכבר לא אחיה... אני רציתי שהוא יקרא אלימלך כדי שיהיה ממש מלך (מייילך), אבל את הוספת לו את השם "צבי", וכידוע, צבי לא יכול להיות מלך..."

משחר נעוריו נודע כאיש קדוש וטהור. הוא היה נכדו של המקבל רבי שמשון מאוסטרופול, והיה תלמיד מבהק למרן החוזה מלובלין, ולהרה"ק רבי מנדלי מדינוב. הוא הצטיין בהתמדתו, והשתלם ביותר בשבילי תורת הנסתר והסוד. הוא היה חתנו של הרב שמואל מנדל זצוק"ל מציטש.

הוא כהן ברבנות בכמה עירות, כמו: ריבטיץ, סטריזוב, דינוב, ומונקאטש. בסוף ימיו חזר לעירו דינוב, ובה נשאר עד להסתלקותו, בה כיהן על כס האדמו"רות, ועל שמה נקרא עד עצם היום הזה. נהג לחתום על מכתביו בחתימה "האוהב הנאמן לכל ישראל, דורש טוב לעמו". נודע בחיבורו הגדול שחבר "בני יששכר" ואף אמר על עצמו כי הוא נצר לבני חשמונאי, שהיו משבט יששכר. כמו"כ חבר חבורים נוספים, כמו: אגרא דפרקא, דרך פקודין, ועוד חבורים. בהגיעו רק לגיל ג'ו שנים, נסתלק לישיבה של מעלה, ביום ח"י טבת תר"א, ומנ"כ בדינוב, בפולין.

תיקון חצות בכל לילה

בכל לילה נהג הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע, בעל 'בני יששכר', לערוך 'תיקון חצות' ולהתאבל על חורבן בית המקדש. באחד הלילות התקרבה כבר שעת חצות הלילה ואילו הרבי לא החל עדיין כלל בהכנותיו לקראת אמירת 'תיקון חצות'. תלמידי הרבי המה ראו כן תמהו, מדוע זה הרבי מתעכב עדיין ואינו מתחיל בהכנות כמידי לילה.

בעודם חושבים החל שעון הקיר להשמיע את שנים עשר צלצולים, משמע שעת חצות הגיעה. באותו רגע ראו החסידים הכיצד פניו של הרבי משתנות והוא החל לספר: מעשה בעשיר גדול שירד מנכסיו. ריחמו עליו מכירו וידידיו והחלו לעזור לו כל אחד כפי יכולתו.

הגאון רבי אריה לייב העליר זצ"ל בעל קצות החושן י"ט טבת תקע"ג

כרבה של העיר סטרי (שבגאליציע), והיה מתנגד לחסידות. וחסיד החוזה קינאו לכבוד החסידות ורגזו והעליבו אותו, והוא בעל הקצות החושן, הכריז עליהם נדר ושמטת לחודש ימים.

החסידים המנודים נסעו ללובלין, כדי לשבת שם בבית מדרשו של רבם מלובלין במשך ימי נידויים, וגם להתאונן בפני רבם, על רבה של סטרי שפגע בכבוד קדושי החסידים וצדיקהם. אולם בבואם לחצר "החוזה", ציוה הוא שלא לתת להם להיכנס, עד אשר יעבור זמן הנידוי. לאחר שנמלאו שלשים ימי השמטת, נכנסו אליו והתחילו לקבול לפני על הרב בעל "קצות החושן", ועל התנגדותו לחסידות ואדמו"רה, הפסיקם החוזה באמצע שיחתם ואמר להם:

בתורה מסופר, מה שאמר ה' לאהרן ולמרים: "מדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה", וכתב רש"י "אינו אומר בעבדי משה אלא בעבדי במשה, בעבדי אף על פי שאינו משה, במשה אפילו שאינו עבדי, כדאי הייתם לירא מפניו".

ולכאורה הדבר תמוה, מפני משה שאינו עובד ה' למה צריכים לירא מפניו, אלא המשיך החוזה את דבריו – על דרך שאמר רבי יוחנן בן זכאי כלפי רבי חנינא בן דוסא תלמידו (ברכות לד:): הוא דומה כעבד לפני המלך ואני דומה כשר לפני המלך, כי ישנם גדולי ישראל שהם שרי התורה, עוסקים בה ובהלכותיה יום ולילה. וישנם צדיקי ישראל שהם עבדי ה', עוסקים בעבודה ומשמשים לפני המקום ברוך הוא, כעבד לפני רבו. זהו כוונת רש"י "במשה" גם מי שהוא בבחינת משה, גדול הדור ומלמדה, אף על פי שאינו עבדי, כדאי לירא מפניו, ומכיוון שהרב בעל "קצות החושן" הוא שר התורה אסור לכם לפגוע בכבודו.

(סיפורי חסידים – זווין)

המלצת המגיד מקאזניץ לספר אבני מילואים

סיפר הרב הגאון המפורסם מו"ה שלמה זלמן עהרענרייך זצוק"ל הי"ד אב"ד שאמלוי שסיפר לו דודו הגאון מו"ה נפתלי הכהן זצ"ל אב"ד מאד, שבעת שהיה בלבוב אצל הגאון המפורסם רבי צבי אורנשטיין אב"ד לבוב והשתעשע עמו, כשרצה ללכת ולוה אותו הגאון ועמדו על הפתח אמר לו הרב מלבוב: אספר לכבודו מעשה אשר יהיה חשוב מאד אצלו:

הגה"ק רבי אריה לייב בן רבי יוסף הכהן העליר זצ"ל נולד בעיר קאלוש בשנת תק"ה, לאביו רבי יוסף ב"ר יחיאל מיכל הכהן.

בצעירותו התמנה רבינו כרבה של העיר רוזניאטוב שבאזור גליציה, ובשנים שלאחר מכן כיהן כרב בעוד הרבה ערים ועיירות באזור גליציה. בשנת תקמ"ח, בהיותו בן ארבעים ושלש, נקרא לשמש כאב"ד בעיר סטרי שבאוקראינה עד לפטירתו, ובה מנוחתו כבוד.

מסופר על רבינו הקצות החושן זצ"ל שהיה עוסק בתורה מתוך הדחק, כי היה עני ואביון, עד כדי כך, שהקור שרר בביתו ולא היה לו במה להתחמם, כי אם בכר וכסת, ושם היה מניח את הדיו בו כתב את חידושי הרבנים, למען יהיו תחת החום, ולא יקפאו מרוב הקור.

ומתוך לחץ זו הדחק הצליח לכתוב את ספרו 'קצות החושן' (המכונה בקצרה בפי הלומדים "הקצות"), שהוא אחד הביאורים החריפים והעמוקים ביותר על השולחן ערוך חלק חושן משפט, ספר אשר השפיע רבות על צורת הלימוד בישיבות ועל לומדי ההלכות בכלל. רבנו חולק בספרו על גדולים וחכמים, ואכן הגה"ק רבי יעקב מליסא משיג עליו בספרו 'נתיבות המשפט' על 'הקצות', ורבינו אף כתב קונטרס בשם 'משובב נתיבות' בו הוא משיב על השגותיו של ה'נתיבות'.

כמו כן כתב את הספר 'שב שמעתתא' – חידושים על שבע סוגיות, שהתחיל לכותבם כבר בילדותו. לעת זקנותו חיבר את הפירוש 'אבני מילואים' על שו"ע אה"ע שיצא לאור אחר מותו.

רבנו שימש כראש ישיבה, ורבים מגדולי ישראל היו מתלמידיו, ביניהם רבי אריה ליבוש ליפשיץ בעל שו"ת אריה, ורבי אשר ענזיל צוזמיר בעל שו"ת מהריא"ז.

רבינו נתבקש לישיבה של מעלה ביום י"ט טבת שנת תקע"ג.

החוזה מלובלין: הקצות הוא 'שר התורה'

מסופר על הגה"ק החוזה מלובלין זצ"ל, שדרכו היתה שלא להקפיד על שום איש ממתנגדיו, כן היה מזהיר לתלמידיו וחסידיו לבלי לפגוע בכבוד המתנגדים.

ומעשה שהיה בהגאון המפורסם בעל קצות החושן בעת שכיהן

אהע"ז ממנו זצ"ל, אבל לא אוכל למכרו, ויעצני פלוני בן פלוני ממקום פלוני שאסע אל כבודו לבקש ממנו שיכתוב לי מליצה לאנשי שלומו. ומיד קנה ממנו ספר אחד וכתב לו מליצה טובה.

אבל כשהיה כבר רחוק מקאזניץ נזכר שלא הזכיר את אותו האיש לפני הרבי, ונצטער מאד כי מעל בשליחותו, ושב עם עגלה הקטנה ושוברה שלו לקאזניץ, ובא לפני הרבי ואמר כי נשכח ממנו להזכיר את פלוני בן פלוני שיפקד בזש"ק. ואמר לו הרבי כי המלאך הממונה על הריון בגימטריא ע"ה, יאמר לי מעכ"ת איך נרמז דבר זה. והשיב להרבי, שמבואר בגמרא (גדה טז:) דמלאך הממונה על הריון לילה שמו, שנאמר (איוב ג, ג) 'זהלילה אמר הורה גבר', ובגימטריא של לילה הוא ע"ה. והשיב הרבי: יפה אמר כבודו אבל הוא במקום חושך, אני אגיד לו ממקום אור ולא חושך: בפרשת לך כתיב, שהמלאך אמר להגר 'הנך הרה וילדת בן' 'הנך' בגימ' ע"ה, וכיון שהגר בגימטריא ע"ה, על כן יפקד האיש פב"פ בבן זכר.

ונסע משם ומכר אח"כ במחיר טוב כל הספרים, כי כל החסידים קנו הספר בכסף מלא. ואמר הגאון מלבוב לדודי ז"ל: עד כאן סיפר לי הרב ד' דוד מפאדהייץ, ושאלתיו, מה היה עם אותו החסיד, אם פעל ברכת הצדיק או לא, והשיב לי: באותו שנה ילדה לו אשתו בן זכר.

(ספיר ויהלום פר' בראשית תש"פ - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הנה הרב הגאון מוריני דוד מפדהייץ זצ"ל, בן הגאון בעל קצות החושן זצ"ל, סיפר לי, כשהדפיס ספר הנפלא 'אבני מילואים' מאביו הקצות החושן לא היה יכול למכרם, יען שהקצות החושן היה מתנגד לחסידים, וכן היה בנו הרב הנ"ל מתנגד גדול, על כן לא קנו ממנו החסידים את הספר, והיה צר לו מאד על זה ולא ידע עצה בנפשו מה לעשות. ובנסעו עמד להנפש אצל איש אחד תלמיד חכם חסיד, וקירב אותו החסיד מאד, שראה שהוא תלמיד חכם ובן הקצות החושן זצ"ל אשר היה נכבד וחשוב מאד בעיניו, והתנצל הרב מ' דוד לפניו שלא יוכל למכור הספרים של אביו זצ"ל. ואמר לו האיש: איעצך עצה שתסע לקאזניץ אל המגיד הקדוש בעל 'עבודת ישראל', ותבקש ממנו מכתב לאנשי שלומו, והוא יקרב אותך ויכבדך ויקנה ממך הספר ויתן לך כתב ואז תמכור כל הספרים שיש לך כרצונך, כי כל האנשים המסתופפים בצלו ימהרו לקנות הספר מכבודו. אך אחת אבקשך, שתזכיר את שמי לפני מו"ר הרה"ק מקאזניץ כי אנו חשוכי בנים ויברכנו להפקד בזש"ק.

וישמע הרב מפדהייץ לעצתו, אף שהיה קשה לפניו ליסע אל רבי, רבן של חסידים, אבל הבין שזה יועיל למכור ספרי אביו זצ"ל, על כן שמע לעצתו וגם הבטיחו שיזכיר את שמו לפני רבו כבקשתו. ואחר איזה ימים בא לקאזניץ והלך אל בית הרב והשתדל שם אצל משמשי הרב שיניחו אותו לכנוס. וכשבא לפניו קירב אותו וישב לפניו, ושאל אותו מה בקשתו. וענה: אני הרב מפדהייץ, בנו של הקצות החושן, והדפסתי ספר 'אבני מילואים', ספר נחמד על שו"ע

מחזירים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

נכה מתחילים את היום!

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

- ווארט יומי
- סיפור יומי
- הלכה יומית
- אור החיים הק'
- יומי • פניני אביר
- יעקב • זוהר יומי
- פניני הדף היומי
- זיכרון לצדיק

מרן הגה"ק המקובל האלוף המלוב"ן רבי יעקב אביחצירא זי"ע בעל אביר יעקב כ' טבת תר"מ

עריסתו של רבנו עמדה בבית אביו, רבנו מסעוד אביחצירא זי"ע, שכהן כרבה של תאפיללת, בנו של רבנו אברהם אביחצירא זי"ע, אשר זכה לגלוי אליהו הנביא זכור לטוב.

בהולדתו, נקרא שמו בישראל 'יעקב', על שם דודו מורו ורבו של אביו, רבי יעקב זי"ע.

משחר ימיו עלה והתעלה בקניני תורה ובגדרי קדשה ופרישות, רוב תורתו רכש מפי אביו הקדוש, שלימדו תורה מדי יום ביומו.

בהתבקש רבי מסעוד לשייבה של מעלה, נותר רבנו יתום עול ימים, לאחר היותו לאיש ומלא וגדוש בתורה, בקדשה וחסידות, עזב את הכפר בו נולד ועבר לגור בעירה ריסאני, לא עלתה על דעתו להתעטר בעטרת קדש, לפרנסתו שמש כמלמד דרדקי.

באחד הימים נקלע לעיר אחד מגאוני הדור, המקובל רבי מרדכי בן שימול זי"ע, מחכמי אלג'יר. הוא חפש מקום להתישב בו, ובמסעו הגיע גם לתאפיללת, אולם לא מצא בה חכמים המעמיקים בלמודם. אמנם עמד על טיבם שהם יראים ושלמים ומדקדקים בהלכה, אך לא מצא שקדנים שעוסקים בעמק הסגיות.

באחד הימים נכנס לבית המדרש וראה גמרא מסכת חגיגה, דמעות החלו לזלג מעיניו, נשא קינה בקול נהי: "חגיגה-

חגיגה, מי הביאך הלום ומה מעשיך בארץ תלאובות זו. הרי בדד תשבי בבתי מדרשות אלו, מבלי שמישהו יגלל את ידיעותיך ויבין את צוף אמריך". בפנת בית המדרש עסק רבנו בהוראת הדרדקי, הוא קם ממקומו ונגש אל החכם האורח ושאלו במליצה, מדוע יקונן מר על מסכת זו ששמה 'חגיגה' ולא 'קינה'.

הם באו בדברים, ראה רבי מרדכי כי הבחור הנצב לפניו בקי גדול בכל מסכתות הש"ס, ויאורו עיניו.

מששמע כי הנו בנו של הרב המנוח, קם והלך אצל פרנסי העדה, ודבר על לבם כי יכתירוהו שימלא מקום אביו ברבנות. אמנם צעיר לימים הוא, אך כלי מלא וגדוש בחכמה, ראוי לכהנה הרמה.

לא זו בלבד, אלא שהוא עצמו התישב בריסאני, עיר מגורי רבנו, וקבע ללמד עמו בחברותא. עם הזמן, הפך עצמו לשבת לפני רבנו כתלמיד ממש, ואף

כשעקר מריסאני, התמיד לעמד עמו בקשר. לאחר כמה שנים יסד רבנו את ישיבתו בתאפיללת, אליה נקבצו תלמידים מרחבי המחוז ואף מחוצה לו. מהישיבה יצאו בעלי תריסין, רבים מהם נעשו רבנים ודינים, מורי הוראה ומרביצי תורה. מאות תלמידים למדו בישיבתו, ובמרוצת השנים עלה מספרם כדי אלפים, הם נכנסו להיכלה של תורה ויצאו מלאים וגדושים בחכמה טהורה, כפי שנתן ללמד מספרי רבנו.

על סדר יומו המפלא, אנו למדים מדברי בנו רבי אהרן זי"ע, אשר הביאו בתוך הקדמתו לספר 'פתוחי חותם', וזו לשונו.

"יום ליום יביע אמר, אמרות ה' אמרות טהורות, ולילה ללילה יחיה דעת, ששה סדרי משנה בעל פה בפיו היו שגורות, בכל לילה ח"י פרקים לומד בקדשה ובטהרה, וחוזר ולומד בדברי מר"ן ומור"ם ובפוסקים, והולך אל מקום דבריהם בגמרא, קרוב לחצות ישן מעט שנת עראי, ומשם ואילך נדדה שנת המלך.

"ויקם ויבא אל תקון רחל ואל תקון לאה, בעת הזה שערי רצון ושערי רחמים נפתחים, ושמנה שערי קדשה לפניו כאור זורחים, 'עץ חיים' ומבוא שערים' בידיו מוכנים, לבוא בם אל הקדש לפני ולפנים. מאור זה הקדש האיר אורו וזרח, בו היה כגבור לרוץ ארח, ובזהר חדש ובספר התקונים הנוראים, מהם עשה יחודים וחדושים ורמזים וכונות נפלאים.

באור הבוקר לבית הכנסת הולך במהרה, להיות ראש העשרה, תפלתו תפלת חסידים זכה וברה, ושם יושב ועוסק בתורה, כי שם היתה ישיבתו, לקיום הנפש דוקא אכילתו ושתייתו. ויהיו ידיו אמונה עד בא השמש במצות הצדקה, פזר נתן לאביונים להשביע נפש שוקקה".

בקי עצום בכל חדרי תורה היה, כל שביליה נהירים וגלויים לנגד עיניו. כאמודאי המוליך משוטטיו בים הגדול, ירד רבנו למים שאין להם סוף, מי תורה הרחבה מני ים, כשהוא שולה ממעיני החכמה פנינים יקרים ומאירים בזיו יקרות, די להציץ בספריו הקדושים, כדי לעמד על כותבם שהיה בקי עצום ומפלא וכל רז לא אניס ליה.

מופלג במתן צדקה לעניים, מכספו הוזיל על קצה גבול היכולת, ואף להתרמת אחרים היה מוסר נפשו. יצא למסעות שנמשכו שבועות וחדשים, בטלטלות מיגעות

במרוצת השנים נקשרו במקום אגדות רבות על ישועות פלאיות להן זכו יהודים שפקדו את הציון הקדוש. גם גויים שפקדו את המקום נושעו, וכתוצאה מכך למדו לשמר על המקום, לימים אף הניחו לשפצו ברב פאר והדר.

גאונותו האדירה של ה'אביר יעקב'

על אודות גאונותו האדירה של ה'אביר יעקב', ספר גינו מרן רבי מאיר אביחצירא זכותו תגן עלינו:

בעיר טטואן שבמרוקו, כהן כרב העיר וכראש הישיבה, הגאון האדיר רבי יצחק בן וואליד זצוק"ל. ישיבתו הטובה והמפרסמת, היתה אבן שואבת למאות בני תורה, שהסתופפו בצלו, שחו בצמא את דבריו, והגו בתורה תחת עינו הפקוחה והזרחתו הצמודה.

באחד הימים הגיע ה'אביר יעקב' לעיר טטואן. מכיון שבעיר הזרה והרחוקה, איש לא הכירו, וגם הוא נמנע מלגלות מי הוא, לכן התאפשר לו לשהות במלון בו התאכסן, בשקט ובשלוה, מבלי לעורר סביבו כל רעש ופרסמת. ל'אביר יעקב' עצמו, היו אלו ימים שמחים ומלאי התעלות. הוא נמלא אשר ושמחה על שמתאפשר לו לעסק בסדר יומו, הרחק מעיני הזרקורים, ומבלי להיחשף לכבוד הרב, ממנו ברח תדיר.

באחד הימים, נקלע לאותו בית מלון, אחד מתלמידי הישיבה המקומית. ה'אביר יעקב' שהכיר באותו תלמיד שהוא בן תורה, קשר עמו שיחה בעניינים הנלמדים בישיבה. עודם משוחחים על הסוגיות הנלמדות בישיבה, ספר התלמיד, כי בימים אלה התעוררה בישיבה

קשיה עמקה בסוגיה הנלמדת, והישיבה כלה נתונה בסערת הוויכוח בניסיון למצא תשובה לאותה קשיה. טובי הלמדנים שלהם מחות מבריקים, מוגיעים עצמם זה מספר ימים במאמציהם למצא ישוב המניח את הדעת, אך הפתרון לא נראה באופק. לבקשתו של 'אביר יעקב', נעתר התלמיד - שכמובן לא ידע מי הוא בן שיחו - והרצה את דבר הקושיה לפניו.

ללא אמר ודברים, נטל 'אביר יעקב' קולמוס וניר ורשם לו את באור הסגיה, באפן נפלא אשר מתרץ את הקשיה באחת, ומאיר את הנושא כלו באור חדש ובהיר. את הדף מסר ביד התלמיד, שיראהו לתלמידי הישיבה, שיעינו בדבריו ויראו אם הצדק עמו.

התלמיד, מפתע ומאשר כאחד, מהר עם אגרת התשובה ואין ליישיבה, הישר אל חדרו של ראש הישיבה ורב העיר, רבי יצחק בן וואליד. נטל רבי יצחק את הכתב לידיו, והחל לעין בכתוב בו.

בדרכי התחתים, בהשליכו חייו מנגד ובמסרו נפש, למען הביא רוחה לאביוני עמו.

אהרית ימיו

כל ימיו השתוקק לעלות לארץ ישראל, חמש פעמים תכנן לצאת לדרך, עד שהגשים את משאלתו לעזב את מקומו ולצאת בדרך לעלות לציון.

הדרך ממרוקו למצרים ארכה כשנה ומחצה, בכל מקום בו דרכה כף רגלו, יצאו בני העיר לקבל את פניו וללוותו כבוד דרך. ספר רבנו בבא סאלי זיע"א, כי בכל עיר אליה הגיע, היו מתקבצים ובאים עשירי המקום, ומריקים את ארנקיהם על שלחנו. הוא לא שנה מנהגו, חלק הכל לעניים ולרשעים, כך התברכו עניי הקהלות במרוקו, באלג'יר ובתוניס.

אף אחד מפמליית רבנו לא העלה בדעתו בהגיעם למצרים, כי הגיעה שעת פקדתו, להתעלות לישיבה של מעלה. רבנו בחר את

מקום חנייתו לקראת שבת קדש פרשת 'ויחי יעקב בארץ מצרים' בעירה דמנהור הקרובה לאלכסנדריה. בליל שבת, כשהגביה את כוס הקדוש, כבה אחד הנרות. ראה בכך רבנו סימן והפטיר, "אם כן, תשוב הנשמה למקמה", ויחרד לב כל הנוכחים.

ביום ראשון חלה ונפל למשכב. הרופאים שהזעקו אל מטתו לא הצליחו להביא להחלטתו ומצבו הלך והחמיר. ביום חמישי נראה היה שהגיעה שעתו, אך רבנו הרגיע ואמר, "נותרו לי אי אלו תקונים לשבת הקרובה, עדין לא באה שעת להסתלק".

אכן חלה הטבה מסימת

במצבו, עד כי ביום ראשון הורה לפתח את דלתות הבית, וקבל פני החפצים להתברך מפי קדשו. לאחר מכן הורה לשנים מתלמידיו על סדרי הטהרה והקבורה, משסים לצוותם, קרא שיר השירים בנעימה ואמר את הודוי, ועלתה נשמתו בסערה השמימה. נתבקש רבנו בישיבה של מעלה ביום כ' טבת שנת 'והיא מר"ת נפש'.

משנסתלק רבנו, קמו שני התלמידים ושאלו אם יש בית עלמין בעירה, כי הורה רבנו שלא יטלטלוהו מחוץ לדמנהור אם יש בה מקום להיקבר.

על פי הוראת רבנו, הצטוו שני תלמידיו לעסק בטהרתו לבדם, ואיש לא יסיע להם. בתחילה לא ידעו כיצד יצליחו לאחו בגוף הטהור ולהורידו לטבילה ולהעלותו, מבלי שישמט מידיהם, לתדהמתם, כשנגשו להורידו, חשו כי רבנו מסיע בעדם כחי הנשא את עצמו, ולא נדרשו כלל למאמץ.

משום מה, נדמה היה לו כי צורת הכתב מכרת לו.

- מי מסר לידך כתב זה? שאל רבי יצחק.

- אורה שבא מחוץ לעיר, ומתאכסן באחד המלונות בעיר.

- האם ידוע לך שמו? הוסיף לשאול רבי יצחק, תוך כדי עיונו בכתב המנח לפניו.

- לא! השיב התלמיד. פגשתי אותו באקראי וקשרנו שיחה בלמוד, אך לא שאלתי לשמו.

מצחו של רבי יצחק נחרש קמטים. נהיר היה לו יותר ויותר כי הכתב מכר לו היטב. לפתע, הקיש רבי יצחק באצבע צרדה ומפיו נשמעה קריאת הפתעה: "האמנם?!... היתכן?!... עתה ברור לי למעלה

מכל ספק כי זהו עצם כתב ידו של אותו גאון וקדוש, רבי יעקב אביחצירא". כשתיאר התלמיד את צורתו של האורח, שוב לא היה ספק כי אכן שער רבי יצחק נכונה, וכי אגרת זו נכתבה בידי האביר יעקב, אשר את צורת כתב ידו הכיר רבי יצחק ממכתבי התורה שהוחלפו ביניהם.

תלמידים רבים התאספו סביב רבי יצחק, לשמע ממנו את דברי התשובה, השופכים אור חדש על הסוגיה כלה. קבוצה נוספת של תלמידים, יצאו, על פי בקשתו המפרשת של ראש

הישיבה לחפש את 'אביר יעקב', לבקשו בכל לשון של בקשה, שיואיל לגמול עמם חסד ולבקר בשיבתם.

כשהגיעו התלמידים לבית המלון, מצאו את האביר יעקב כשהוא עסוק בהכנות אחרונות לפני צאתו מן העיר. בראותו כי נתגלתה זהותו, ובשמעו את הפצרות התלמידים המתחננים שיבוא עמם, נאות לבקשתם והלך לישיבה, שם התקבל בכבוד מלכים כראוי לגדול בישראל כמותו.

הסוף המעניין של הספור הוא, ששני גדולי תורה אלו נקשרו כל כך בשיחתם המשתפת בתורה, עד שהאריך האביר יעקב את

שהותו בעיר למשך ששה חדשים נוספים!!

קול פרסות הסוסים כקול מטבעות הזהב

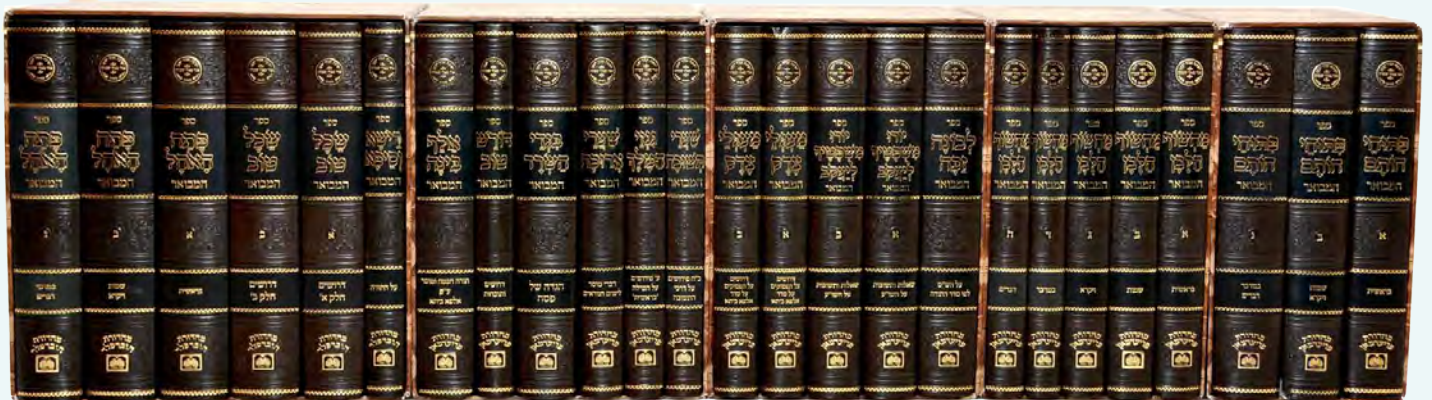
פעם אחת יצאו גבאי צדקה בעיר תפילאלת לאסוף צדקה למטרה מסוימת, וכשבאו לביתו של אדם אחד שמעו מתוך הבית קול שהוא סופר מעות, והיו יודעים לזהות לפי הקול מה ערך המטבע, אם של זהב אם של כסף או נחושת, כי הזהב בולע את הקול והכסף משמיע יותר קול, כמו שהיה מורי אבי אומר 'הדיבור הוא כסף והשתיקה זהב'.

וכששמעו הקול שהוא מונה מעות, היטו אוזן וספרו יחד אתו כדי לדעת כמה לבקש ממנו, כי לא נחשב לאדם עשיר. כשסיים האיש לספור, ספרו הם 5,000 מטבעות זהב. לאחר מכן דפקו בדלת ואמרו לו שבאו לאסוף צדקה והם קובעים שהוא צריך לתת 5,000 מטבעות זהב. נבהל האיש ואמר להם שאין לו סכום כזה, והם בשלהם שעליו לשלם את מלוא הסכום. בא האיש לרבינו האביר יעקב ואמר לו שהטילו עליו כזה סכום, ואילו הוא אין לו מאום. אמר לו רבינו האביר יעקב: אם אין לך, יהיה

לך את כל הסכום! והאמת היתה, שאותו האיש היה סופר פרסות סוסים שהזמינו אצלו הצבא הצרפתי, והקול של פרסות המתכת היה נשמע כמו מטבעות זהב.

כשהלך האיש להביא לצבא את הפרסות, ספרו ורשמו לו על פתק שילך למקום שהיו משלמים לו, ובמקום 5,000 טעו וכתבו 50,000 וכשבא עם הפתק שילמו לו 5,000 מטבעות זהב. על אותם חמודים שהביא את הפרסות, הטעין שקים עם מטבעות זהב ובא ישר לביתו של אביר יעקב והביא עמו את כל המטבעות.

(הובא בספר 'ברוך ה' יום יום' מפי נכדו כ"ק אדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א - נהריה)

לאחרים – מעדני מלך

שכאמור הוא גם עמד בראשות הישיבה, וברוב התפעלות אמר הרב:

הנה יש לנו פירוש חדש לדברי הפסוק בפרשת השבוע, פרשת ויחי, בברכה שיעקב אבינו בירך את בנו את אשר 'מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך'.

'מאשר שמנה לחמו' – אשר, לעצמו מסתפק בלחם לבד. ולא רק זה: הלחם אצלו "שמנה לחמו". הלחם אצלו זה כמו מאכלים דשנים ושמנים. זה טוב לו. הוא שמח בחלקו. הוא לא מחפש יותר.

אבל זה רק לעצמו!!!

"והוא יתן" – כשהוא צריך לתת לאחרים, כשהוא נותן לעניים לאכול, כשהוא נותן לבחורי ישיבה, הוא לא נותן לחם בלבד, אלא הוא נותן "מעדני מלך"!

♦♦♦

והרעיון הזה כבר כתוב בדברי האלשיך הקדוש על הפסוק הזה, ויש שם גם תוספת חשובה ומעניינת מאוד,

אומר האלשיך הקדוש: הלחם של אשר באמת היה שמן יותר וטעים יותר!!

זה לא רק שאשר הסתפק במועט, והיה טוב לו גם הטעם התפל של הלחם במלח.

לא!

כשאשר אכל לחם – היה לזה טעם טעים יותר מטעם שטעמו אחרים בלחם שלהם!

ולמה באמת?

בגלל שהוא יתן מעדני מלך.

בגלל שלעצמו הוא הסתפק במועט, ולאחרים הוא נתן מעדני מלך.

לכן הקב"ה הקדים ונתן לו "שמנה לחמו" בגלל מחשבתו הטובה ומעשיו הטובים לתת לאחרים מעדני מלך.

כך אומר האלשיך הקדוש.

כך שזה לא רק הטעם הטוב של הנתינה, הטעם הטוב שיש למי שנותן לאחרים, אלא שאשר זכה שהטעם הטוב הזה היה נמצא גם בלחם הפשוט שהוא אוכל, טעם גן עדן! שמנה לחמו! כשאדם מסתפק לעצמו במועט, ולאחרים הוא מפרגן בעין טובה ובנפש חפה, הוא זוכה שגם המעט שלו, האוכל הפשוט שלו, מקבל טעם מיוחד שאין בדומה לו.

זה רעיון נפלא:

כשאדם נותן לאחרים, והוא שמח בזה, הוא לא יפסיד. בסופו של דבר הלחם שלו יהיה כמו בשר שמן. הוא יקבל טעם מיוחד. בזכות הנתינה לאחר – גם מה שנשאר אצלך נהיה הרבה יותר טוב.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מספרים על עשיר גדול שהגיע אל המגיד הגדול ממעזריטש לקבל את ברכתו. התעניין המגיד אצלו כיצד הוא מתנהג בחיי היום יום. בין הדברים שאל אותו המגיד: מה אתה אוכל מדי יום ביומו? נענה העשיר ואמר בראש מורם: אני לא נותן לעשירות להשפיע עלי. אני מתנהג ממש כמו עני: אני אוכל פת במלח בסך הכל. כלום לא יותר. כך בבוקר כך בצהריים וכך בערב.

שמע זאת המגיד וממש נזף בו: לא ולא! עליך להתחיל לאכול כמנהג העשירים. בכל יום עליך לאכול בשר שמן, ברבורים ושלו ודגים, וכמובן לשותות יינות משובחים כיד המלך. שלש ארוחות ביום. ארוחות עשירות ומפנקות, כמנהג העשירים.

העשיר הקשיב לדברי המגיד והבטיח לציית.

אחרי שהעשיר הלך, פנו התלמידים ושאלו את המגיד: למה הרבי ציווה אותו כך? וכי לא טוב שהוא מתנזר מהנאות העולם הזה? והרי כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה.

חיך המגיד וענה להם: הסיבה לכך היא פשוטה: תפקידו של העשיר הזה הוא לחלק צדקה ולהטיב עם הבריות. אם הוא יאכל בכל יום מעדני מלכים, הרי שלפחות הוא יבין שהעניים צריכים לאכול פת במלח. אלא שלעצמו העשיר הזה אוכל לו כל יום פת במלח, הוא מסגף את עצמו, מתקמצן על עצמו, וממילא הוא חושב שהעניים צריכים לאכול חול ואבנים...

♦♦♦

הסיפור הזה יכול דווקא לחדד את הסיפור הבא.

אם בסיפור שסיפרנו העשיר הבין שהוא צריך לאכול יותר טוב מאחרים, והמסקנא שלו הייתה שהעניים יאכלו חול ואבנים, הרי שבאחת מערי ליטא הקטנות היה גר סנדלר עני. "אשר הסנדלר" היה שמו. ואצלו זה היה בדיוק להיפך!

כסף לרוב לא היה לו לאשר הסנדלר. בקושי היה לו מעט, כדי לפרנס את אנשי ביתו. מה הוא כבר אכל? לחם יבש ותפוחי אדמה.

אבל בעיר בה הוא גר, הייתה ישיבה בה ישבו בחורים ועסקו בתורה. רב העיירה היה אומר בפניהם שיעורים, ואותם בחורים היו מתארחים בביתם של תושבי העיירה.

וגם אצל אותו "אשר הסנדלר" היו מגיעים בחורים לאכול.

אבל לא באופן שהוא אכל פת במלח ולבחורים הוא נתן חול ואבנים, אלא בדיוק להיפך.

הוא ובני ביתו הסתפקו במועט, ולבחורים הם ערכו שולחנות עם מיטב המאכלים.

הם היו מקמצים לעצמם, אבל לבחורים הם נתנו את המיטב: "להתענג בתענוגים", את המאכלים הכי טובים שיש. התברר שבסופו של דבר קבלו הבחורים אצל אשר הסנדלר מה שהם לא קבלו אצל עשירי העיירה.

והשמועה עשתה לה כנפיים והיא הגיעה עד רב העיירה,

החיזיון של האור החיים הקדוש בפרשתנו

נקבה יקרא אתון. ואמר כנגד הגפן שהוא כללות ישראל – 'אֹסְרֵי עֵידָה' שהוא בחינת הזכר, שהוא תוקף האומות, ולכן צריך את כללות ישראל כדי להכניעו, וכנגד ענף אחד מישראל שהוא ה'שורקה' – אמר 'אתונ', לומר לצד בחינת הנקבה לא יצטרך לכל ישראל אלא באמצעות ענף אחד די. עכ"ל.

כללות ישראל תכניע בחינת 'עיד' וענף אחד יכניע בחינת 'אתון'

תמצית דבריו, כי שורש נפשות האומות מחולק לבחינת 'זכר' ולבחינת 'נקבה', החלק הכללי והמרכזי שבאומות הוא בחינת הזכר והוא הנקרא כאן בכתוב 'עיד' שפירושו חמור זכר, ובחינת הנקבה היא הנקראת 'אתון'. ומפרש רבינו: 'אוסרי לגפן עידה' – 'גפן' הוא כללות ישראל וכוחו של כללות האומה עתיד לאסור ולהכניע לעתיד לבוא את ה'עיד' שהוא תוקף אומות העולם, 'ולשורקה בני אתונ' – ענף אחד מהגפן הנקרא 'שורקה' יכניע את קליפת הנקבה הנקראת 'אתון'. וכאמור, כל זה מדבר על אחרית הימים בבוא משיח בן דוד.

'אוסרי לגפן עידה' – גאולת מצרים, 'ולשורקה בני אתונ' – הגאולה העתידה

רבינו ממשיך ומפרש באופן נוסף, שונה במקצת מהדרך שפירש לעיל: או יאמר על זה הדרך, שהכתוב מדבר בשתי הגאולות המפורסמות, האחת היא של מצרים והשנית היא גאולה העתידה בעזר השם. כנגד גאולה הראשונה אמר 'אֹסְרֵי לִגְפָן' על דרך אומרו 'גפן ממצרים תסיע', שמשם למדנו שבשעה שיצאו ישראל ממצרים נקראו 'גפן', וגם כאן באומרו 'אוסרי לגפן' מדבר על גאולת מצרים, שאז כפה ה' לפניהם בחינה אחת הנקראת 'עיד', והוכנע העיד לפני הגפן.

וכנגד גאולה שנית בעזר ה' שתהיה בימינו, אמר 'ולשורקה', פירוש בעת אשר ישרוק ה', דכתיב בנבואת אחרית הימים (זכריה י ח) 'אֶשְׂרָקָה לָהֶם וְאֶקְבָּצֵם' [כדרך השורקים לסימן אות לבוא אליו הטועה בדרך (רש"י)], אז יכניע הש"ת לפניהם 'בני אתונ', אמר לשון רבים ולכאורה היה לו לומר 'בן אתונ', אלא לומר שיכניע לפניהם באחרית הימים כל בחינת האומות, כי ביציאת מצרים לא הכניע ה' לפניהם אלא ראש אומות, שהם מצרים וכנען שהם שבעה עממין, שהם היו ראש ותגבורת לכל האומות, אבל שבעים אומות לא הוכנעו ולא ניתנו להם, אבל לעתיד לבא בעזר השם לא יניח מהאומות אומה גדולה או קטנה שלא תנתן להם, והוא אומרו 'בני אתונ' פירוש מלבד 'עידה' אלא גם 'בני אתונ'.

'אוסרי לגפן עידה ולשורקה בני אתונ'

בפרשת ויחי, בתוך ברכותיו של יעקב אבינו לבניו קודם מיתתו, אנו מוצאים שהתנבא על מלך המשיח שיצא משבט יהודה, וכאמור הכתוב (בראשית מט י-יא): 'לא יסור שִׁבְט מִיְהוּדָה וּמִחֻקֵּק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי יָבֹא שִׁילָה וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים'. ומפרש רש"י: 'לא יסור שבט מיהודה' – מדוד ואילך. 'עד כי יבא שילה' – מלך המשיח שהמלוכה שלו. וממשיך הכתוב: 'אֹסְרֵי לִגְפָן עֵידָה וְלִשְׂרָקָה בְנֵי אֶתֹנֹן כַּבֵּס בַּיּוֹן לְבָשׁוֹ וּבְדָם עֲנָבִים סוּתָה'.

מאמר האוה"ח הק' נסוב על דברי הפסוק הללו 'אֹסְרֵי לִגְפָן עֵידָה וְלִשְׂרָקָה בְנֵי אֶתֹנֹן', לבארם היטב בדרך הדרש, בכמה וכמה אופנים שכולם על פי דברי חז"ל. והגם שדבריו נסדרו כשלושה פירושים שונים בכתוב, אך המעיין היטב יראה כאן שפה אחת ודברים אחדים, כי דרך אחת עולה לכולנה.

גפן ושורקה הם ישראל והעיד והאתון הם אומות העולם

וכן פתח שם בפירושו הראשון: הן רבו מפרשי כתוב זה וכולן דרך דרש דרשו. ואולי שיכוין עוד לומר על ביאת מלך המשיח האמור בסמך, כמו שנאמר בפסוק הקודם 'עד כי יבא שילה' וגו' שהוא מלך המשיח, ואמר 'ולו יקהת עמים' שאליו עמים ידרשו, כמאה"כ (ישעיה יא י) 'אליו גוים ידרשו'. ולפי זה, גם מה שנאמר אחר כך 'אוסרי לגפן' מדבר על מלך המשיח.

ואמר יעקב אבינו שיאסור מלך המשיח במאסר ובתפיסה לפני הגפן, שהם ישראל שנמשלו לגפן דכתיב (תהלים פ ט) 'גִּפְן מִמִּצְרַיִם תִּסְעֶה'. ומה יאסור לפניהם, יאסור לפניהם 'עידה', שהוא חמור זכר, וכמו שנאמר במנחתו של יעקב אבינו לעשו (בראשית לב טז) 'עֵידִים עֲשֹׂהָ, ופירש רש"י: 'עידים' – חמורים זכרים. וזהו שיאסור מלך המשיח 'עידה' לפני ישראל, פירוש כל האומות הנמשלים לחמור דכתיב (יחזקאל כג כ) 'אשר בשר חמורים בשרם, וכן דרשו ז"ל (קידושין סח.) בפסוק 'עם החמור' עם המשולים לחמור. 'ולשורקה', פירוש לפני ענף אחד מהגפן הנקרא 'שורק', יאסור גם כן 'בני אתונ' שהוא נקבת החמור, והיינו שדי בענף אחד מכללות ישראל כדי להכניע את כל האומות באחרית הימים.

עיד ואתון הם בחינת זכר ונקבה שבאומות העולם

ודקדק לומר עיד ואתון, מתחלה אמר 'עידה' ואחר כך 'בני אתונ', לצד שיש בבחינת הקליפה שהיא שורש נפשות האומות בחינת זכר ונקיבה, ולבחינת זכר יקרא עיד ולבחינת

הזיון מלחמתו של האוה"ח בקליפת הזכר והנקבה

לפי פירוש זה, גלות מצרים נקראת 'עיר' בלשון יחיד, ואילו גלותנו האחרונה שניגאל ממנה במהרה על ידי משיח בן דוד – מכונה 'בני אתונ' בלשון רבים, וטעם הדבר, כי בשעה שיפרוק הש"ת את עול השעבוד האחרון מעלינו – שוב לא ישלטו עוד עמים אחרים בישראל וכל הרשעה כולה כעשן תכלה.

אלא שגם אחר שנתבאר למה נקראת גלות מצרים בלשון יחיד והגלות האחרונה בלשון רבים, עדיין יש להבין מדוע מצרים מכונה 'עיר' שהוא הזכר, ואילו לענין גלותנו האחרונה שינה הכתוב לכנותה 'אתון' שהיא נקבת החמור.

וכאן חושף רבינו הק' זרוע עוזו ומגלה לעין כל דברים נוראים עד מאוד, וז"ל: ואולי נוכל לומר עוד על דרך מה שאמרו בזוהר (ח"ג רלא:) כי בסטרא אחרא הנקבה היא יותר חזקה מהזכר, כי הזכר נוטל יותרת שלה ונקרא יותרת הכבד. וכדבר הזה ובחזיון הראוני בחלום, שהאבקתי במלחמה עם הזכר ויהי נקל בעיני להכניעו והפלתי אותו בכוחי, ולנקבה נתאמצתי בכל כוחי כמה פעמים ואחר כמה טרחות יכולתי להשליכה כמה מעלות למטה לארץ, אך לא כבעלה הזכר. ולזה אמר כנגד גאולה העתידה: 'ולשורקה' – עת אשר ישרוק ה' ויקבצם, 'בני אתונ' – אותם שבאים מכח הנקיבה שהם נקראים בני האתון, גם אותם יאסור ה' לפני בני ישראל. עכ"ל.

הגלות האחרונה בבחינת 'אתון' כי ישמעאל הוא מצד הנקבא

והנה, כל דבריו האמורים עד עתה הרי הם שוים ומקבילים לכל אשר ייסדנו לעיל בענין קליפת ישמעאל. תחילה לכל, עצם הדבר שהגלות האחרונה מכונה כאן בבחינת 'אתון' – הרי זה כאמור עד הנה שקליפת ישמעאל היא בבחינת 'חמור', שהרי זה ברור כי הגלות האחרונה של ישראל היא בעיקר תחת ידי הפרא של ישמעאל כפי שכבר הארכנו בזה טובא, ונמצא אם כן שעל הישועה מגלות זו אמר הכתוב 'ולשורקה בני אתונ', היינו שבגאולה האחרונה תסתלק בחינת האתון.

יתר על כן, הרי כבר ייסד לנו הגר"א שישמעאל הוא בחינת הנקבה שבקליפה דייקא, ועליו אמרו חז"ל שהקב"ה סירס את הזכר והרג את הנקבה, וכן הבאנו לעיל דברי המהרש"א שישמעאל נמשל דוקא לנקבת העורב, והנה זה אנו למדים כאן גם בדברי האוה"ח, שבחינתו של ישמעאל היא בחינת האתון, והיינו שהוא דייקא מסיטרא דנקבא של בחינת 'חמור'.

עיר ואתון – מצרים וישמעאל אחוזים בבחינה אחת בסט"א

אך נפלא מכל אלו הוא מה שכתב כאן האוה"ח שה'עיר' שבכתוב הוא כינוי לקליפת גלות מצרים, והן כבר באו דברינו בארוכה שגלות מצרים וגלות ישמעאל שורש אחד להם ושניהם בבחינת 'חמור', כי ישמעאל שורשו בהגר בת פרעה,

ועוד הוסיפו וכתבו המקובלים ששרו העליון של מצרים הוא עצמו שרו של ישמעאל, והנה מצאנו כן מפורשות במאמר האוה"ח, ששתי האומות הללו הן בבחינה מתועבת אחת הנקראת קליפת 'חמור', ועל הגאולה משתי הגלויות האלו בחר יעקב אבינו לומר: 'אסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתונ'.

...

קליפת ישמעאל בבחינת 'מקבל' המוזיק בעוז בניצוצי הקדושה

אולם, עוד זאת יש ללמוד מדברי האוה"ח, כי הגם שגלות מצרים וגלות ישמעאל שורשם אחד, ואינן מחולקות זו מזו כמו עשו וישמעאל שהם שני שרשים נבדלים, עם כל זה חילוק יש ביניהם, כי מצרים היא בחינת דוכרא שבחמור הנקרא 'עיר' וישמעאל מחלק הנוקבא המכונה 'אתון', וכאמור בדבריו הנשגבים שהזכר והנקבה הללו הם שני כוחות הסט"א המצרים ומזיקים לצד הקדושה של בני.

פנימיות משמעות הדברים היא, כי קליפת מצרים וגלותה היו בבחינת 'משפיע' אך כנגדה גלות ישמעאל היא בבחינת 'מקבל', והיינו שקליפה זו של אחרית הימים אוספת לתוכה כנקבה את נדחי ישראל הפזורים בכל מקומותיהם, עד שצריך להתחזקות עצומה של כוח הקדושה בעיוז ובגבורה על מנת לשאוב את ניצוצי הקדושה מבינותיה, ועל כן עצומים כל הרוגיה וחלליה של גלותנו האחרונה יותר מכל הגלויות, כי מאחר שהיא מחלק נוקבא שבקליפה לפיכך כוחה רב לקבל ולהחזיק בקרבה את חלקי נשמות בני ישראל הרחוקים והנדיחים.

כוח הנקבה רב מהזכר לפי שהיא בבחינת 'מקבל'

הן הן הדברים שגילה לנו רבינו הק' שכוחה של הנקבה שבסט"א גדול וחזק הוא יותר מהזכר, וכפי שהעיד על עצמו: וכדבר הזה ובחזיון הראוני בחלום, שהאבקתי במלחמה עם הזכר ויהי נקל בעיני להכניעו והפלתי אותו בכוחי, ולנקבה נתאמצתי בכל כוחי כמה פעמים ואחר כמה טרחות יכולתי להשליכה כמה מעלות למטה לארץ, אך לא כבעלה הזכר. וטעם הדבר הוא כמבואר, שלפי שקליפת הנקבה היא בבחינת 'מקבל', משום כך תוקפה רב ועצום כל כך עד שקץ גלותה נעלם מעיני כל.

אמנם, בעת אשר ישרוק ה' ויקבץ כל פזורי ישראל העוזבים בין הקליפות, או אז יבוא גם עת כליונה של הנקבה – היא קליפת ישמעאל, וכסיום דברי רבינו: 'ולשורקה' – עת אשר ישרוק ה' ויקבצם, 'בני אתונ' – אותם שבאים מכח הנקיבה שהם נקראים בני האתון, גם אותם יאסור ה' לפני בני ישראל.

גאולת מצרים בחפזן והגאולה העתידה בשובה ונחת

ובזה תבין עוד מה שהגידו חז"ל כי יציאת מצרים היתה בחפזן ובמהירות כדי שלא ישקעו בני ישראל ח"ו בשער החמישים שבטומאה, כמו שהביא רבינו האוה"ח הק' בכמה מקומות שאם היו נותרים עוד רגע במצרים לא היו יכולים שוב להיגאל כי היו משוקעים כבר בשער ה' שבסט"א, ומשא"כ הגאולה העתידה אינה כן, אלא כמאמר הנביא ישעיהו (נב יב): 'כי לא בחפזן תצאו ובמנוסה לא תלכו כי ה'לך לפניכם

ה' וּמֵאִסְפָּכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

וכאותו מעשה המובא בירושלמי (ברכות פ"א ה"א):

רבי חייא רבא ורבי שמעון בן חלפתא הוו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצתה [-בעת הזריחה], וראו איילת השחר שבקע אורה, אמר רבי חייא רבא לרבי שמעון בן חלפתא, בירבי, **כך היא גאולתן של ישראל בתחילה קימעה קימעה**, כל מה שהיא הולכת היא רבה והולכת, מאי טעמא, 'כי אֲשַׁב בַּחֲשֶׁךְ ה' אֹרֶךְ לִי' (מיכה ז ח).

וכבר עמדו בספרה"ק להתבונן בדבר החילוק הפנימי המצוי בשורש שתי הגאולות שיש לעמוד על טיבו ומהותו.

שלטון קליפת הזכר במצרים הוא הגורם להפוזן בעת הגאולה

אולם לפי המתבאר עתה בהגדרת החילוק שבין אלו הגלויות, יתבררו הדברים יפה יפה, כי מאחר שגלות מצרים היא בבחינת דוכרא, והיינו שמהותה של קליפה זו היא השפעה הנשפעת כל העת לחיצוניים, אם כן ודאי היה לחשוש מכל שעה נוספת שהיו ישראל מצויים שם, לפי שזהו טבע הזכר - לפעול כל העת באופן חיובי ומעשי, ונמצא שבכל רגע ורגע נוסף רח"ל עוד חילות להקליפה. משא"כ הגלות האחרונה שהיא בבחינת נקבה, עיקר כוחה הוא בהחזקת חלקי הקדושה בקרבה לבל יוכלו להתברר מתוכה, א"כ הגם שזוהי סיבת אריכות הגלות באשר עבודת הבירור קשה ומפרכת, אך עכ"ז מאחר שאין בבחינתה השפעה והתרבות כערך גלות מצרים, לפיכך אין החשש גדול כל כך שיפלו לגמרי כעין שהיה בעת גלות מצרים בעומדם בפתח שער ה', ומשום כך גאולתנו האחרונה באה עלינו באופן של 'קימעה קימעה' עד עת שישובו כל נדחי ישראל במהרה בימינו. וד"ק.

האזה"ח הק' מפרש פרשת עולה בדרך רמז על הגאולה העתידה

ואפשר כי זהו גם עומק הביאור במה שמצאנו לרבינו האזה"ח הק' בפרשת צו (ויקרא ו ב), במאמרו המיוסד בדרך רמז על פסוקי פרשת עולה, שכתב כי הגאולה האחרונה תהיה מעולה לשבח שבחים יותר מגאולת מצרים, וכה הם דבריו שם [תחילת מאמרו בענין קושי הגלות האחרונה כבר הובא לעיל]:

ובדרך רמז תרמוז כל הפרשה על גלות האחרון שאנו בו, לנחמנו מעצבון נפשנו. כי כל איש ישראל מֵאֲנֵה הנחם נפשו בראות אורך הגלות, נראה למי דומה, למצרים ארבע מאות, לבבל שבעים, לשניהם יחד ארבע מאות ושבעים, והן היום אלף ותרע"ב [האזה"ח כותב את דבריו בשנת ה"א ת"ק לבריאה. הבית נחרב בשנת ג"א תתכ"ח, הוסף אלף תרע"ב, הרי ה"א ת"ק], מה אייחל עוד. ולא גלות לבד שחרב מקדשינו וגלינו מארצנו כל השנים הללו, אלא עוד מנת חלקנו עינינו מהאומות, כי כל גוי אומה וכל ממלכה בבני ישראל יעבודו. ואשר זה יסובב חשוב לא טוב, כי שפת אמת לא הוכרה בכוונות והאריכה לשון שקר - הגלות הארוכה בצידוק מה

שהגוים מצערים ומשעבדים את בני ישראל, עלולים להביא לאדם מחשבה בלתי נכונה, כביכול אין האמת שולטת בעולם, ויסברו כי הנה הגם שנאמר (משלי ב יט) 'שִׁפְתַּי אֶמֶת תִּכּוֹן לִעֲדָה וְעַד אֶרְגִּיעָה לְשׁוֹן שִׁקְרִי', [שפת אמת תכון לעד - תתבסס ותקיים, 'ועד ארגיעה' - למעט רגע הוא כלה והולך, שהשקר אין לו רגלים (רש"י)], הרי שבמציאות ח"ו שפת אמת לא כוננה, שהרי לא הוכרה בעמידתה, ואילו לשון שקר לא היתה רק רגע אחד אלא האריכה.

'זאת תורת העולה' - הגאולה תהיה עלייה שאין כמוה

ובא הצופה ומביט עד סוף כל הדורות, קורא הדורות מראש (ישעיה מא ד), **והודיע למשה** 'צו את אהרן ואת בניו לאמר', והכוונה לזרז ל**ישראל ובראשם בני תורה**, שהם נקראו 'כהנים' כנאמר 'שפתי כהן אשר תורה יבקשו מפיהו' (מלאכי ב ז), **להודיע לדורות את הדבר הזה** שעתידי לומר להם להלן. והוא 'צו את אהרן ואת בניו' - אין צו אלא זירז מיד ולדורות (תר"כ), ומשמעותו לזרז את בני התורה שנקראו 'כהנים' שיודיעו לדורות את הדבר הזה דלהלן.

כאן מפרש האזה"ח הק' מה היא ההודעה אותה מצוה ה' למשה למסור לאהרן ובניו, כדי שהם ימסרו זאת לדורות הבאים, ומבאר כך: **'זאת תורת העולה, אמר 'זאת' למעט כל העליות, שאין כמוה עולה**, כלומר, זאת היא תורת העלייה הגדולה שתהיה לבני ישראל בעת הגאולה העתידה, והיא תהיה המעולה מכל העליות שאין למעלה ממנה. ואמר 'זאת' כדי למעט העליות האחרות, מאחר שזו תהיה עלייה שאין כבחינתה בעולם הזה, ולא היתה כמותה מעולם. **וחזר ופירש מי היא 'זאת' שתהיה לה העלייה הגדולה הזו**, ואמר **'הוא העלה כבר, דכתיב** (שיר השירים ג ו) **'מי זאת עלה מן המדבר'**, שהיא כנסת ישראל שעלתה מן המדבר. אם כן, רומז כאן הכתוב לעלייה הגדולה שתהיה לבני ישראל הנקראים בשם 'עולה' - בעת הגאולה העתידה לבוא, שזו היא עלייה שאין בחינה בדומה לה.

גאולתנו תהיה לשבח שבחים בזכות התורה והיסודים

האזה"ח הק' ממשיך לפרש את הכתוב בדרך רמז, ומבאר כי הכתוב בא לפרש לנו באמצעות מה נזכה לאותה עלייה נשגבה שאין כמוה. וכך כתב: **'על מוקדה על המזבח, הם שני פרטים שאנו בהם' - שני פרטים שבני ישראל מצוינים בהם, האחד שאנו בני תורה, מה שאין בכל האומות. והשני שאנו מיוסרים בגלות ויסורין ודלות. כנגד התורה אמר 'על מוקדה, שנמשלה התורה לאש, כמו שנאמר (דברים לג ו) 'מימינו אש דת למו', ונאמר (ירמיה כג כט) 'הלוא כה דברי כאש נאם ה'.** **וכן תמצא שאמרו ז"ל (תענית ד.) 'האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא** הוא דקא מרתחא ליה, שנאמר 'הלוא כה דברי כאש נאם ה'. **פירוש, שהתורה מחממת את גופו. וכנגד הגלות וענפיו אמר 'על המזבח, כי היסורין מתיחס להם שם מזבח להיותם**

כפרה, כמו שהמזבח הוא כפרה באמצעות מה שמקריבים עליו קרבנות לכפר על החטא, כך הם היסודין כפרה על החטא, וכן הוא בלשון חכמים שאמרו (ברכות ה:): כי היסודין הן מזבח כפרה. והודיע הכתוב כי באמצעות שני דברים תהיה עלייתנו מיועדת בהפלגות המעולות משונות לשבח שבחים אשר לא היה ולא יהיה כמו שנאמר 'זאת תורת העולה'.

וביאר עד מתי יהיו ישראל בגדר שני דברים אלו, 'כל הלילה' שהוא זמן הגלות הנמשל ללילה, כדכתיב 'שומר מה מלילה' (ישעיה כא יא), ופירש רש"י: שומר ישראל, מה תהא מן הלילה והחשכה הזאת. וכן בפסוק 'ליני הלילה' (רות ג יג), דרשו ז"ל (זו"ח רות קז.) על הגלות. 'עד הבקר' שהוא זמן שיריק עלינו כבודו, ואתא בוקר. עכ"ל.

גאולתנו העתידה מעולה לשבח שבחים כי מלאכת הבירור נעשית שלא בחפז

הרי לנו ממאמר קדשו של האוה"ח כי הגאולה האחרונה תהיה נעלה ומשובחת לאין ערוך מגאולת מצרים, וזהו הגרמז

(מתוך הספר "אחישינה")

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב
תמצית עשרה ספריו הביאור 'מאורי אור'
וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב קטן באוספות ביטול המילים
'אור תורה' | 'תורת חיים'
הערות, ציורים ומקורות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר
10 כרכים של מתיקות נצחית:
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הק'
'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
'מאורי חיים' - מקורות מחדל
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

אירוע: 437-0054 (718) | אירוע: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מילין קידין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מילה-תא

חז-תא

חזתא דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

מעלת השמחה

הדרך להתמודד עם טענות היצר המנסה להפילו לייאוש כשיודע האדם שזו מטרת היצר הרע להפילו בעצבות וייאוש, לא יתן למכהו לחי, רק יתחזק וישמח בשמחה של מצווה שזוכה להתקרב לבורא עולם בתפילה, בלימוד התורה הקדושה ובקיום המצוות, ולא יתפעל מדבריו כלל, ואף אם בא בשק טענותיו לומר לאדם שאינו ראוי לקרב אל הקודש, ישריש בלבו שלא יתכן שהיצר הרע הוא שיאמר לו כיצד לעבוד את ה', כי הרי כל מטרתו אינה לקרב את האדם רק להפילו ברשתו, ואם כן וודאי שמחשבות אלו על שפלותו אינם מגיעים מכח הקדושה, ואינם הדרך לעבוד את ה', ולכן ידחה מחשבות אלו וישמח שזוכה לעבוד את ה' וחשובה עבודתו לפניו בכל מצב שנמצא בו.

וכך כתב בעל התניא ע"ה (ליקו"א כו): אך העצבות ממילי דשמיא צריך לשית עצות בנפשו לפטר ממנה, אין צריך לומר בשעת עבודה שצריך לעבוד ה' בשמחה ובטוב לבב, אלא אפילו מי שהוא בעל עסקים ודרך ארץ אם נופל לו עצב ודאגה ממילי דשמיא בשעת עסקיו בידוע שהוא תחבולת היצר כדי להפילו אחר כך בתאוות ח"ו כנודע, שאם לא כן מאין באה לו עצבות אמיתית מחמת אהבת ה' או יראתו באמצע עסקיו.

והנה בין שנפלה לו העצבות בשעת עבודה בתלמוד תורה או בתפלה, ובין שנפלה לו שלא בשעת עבודה, זאת ישים אל לבו כי אין הזמן גרמא כעת לעצבות אמיתית אפילו לדאגת עונות חמורים ח"ו. רק לזאת צריך קביעות עתים ושעת הכושר בישוב הדעת להתבונן בגדולת ה' אשר חטא לו כדי שע"י זה יהיה לבו נשבר באמת במרירות אמיתית וכמבואר עת זו במקום אחר, ושם נתבאר גם כן כי מיד אחר שנשבר לבו בעתים קבועים ההם אזי יסיר העצב מלבו לגמרי ויאמין

עיקר חפצו של יצה"ר הוא העצבות והייאוש שלאחר העבירה

וַיֵּרָא יוֹסֵף כִּי יֵשִׁית אָבִיו יָד מִיָּמֵינוּ עַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם וַיֵּרַע בְּעֵינָיו וַיִּתְמַךְ יָד אָבִיו לְהִסִּיר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם עַל רֹאשׁ מְנַשֶּׁה. וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָבִיו לֹא כֵן אָבִי כִּי זֶה הַבְּכֹר שִׁים יְמִינִי עַל רֹאשׁוֹ. וַיִּמָּאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יָדְעֵתִי בְנִי יָדְעֵתִי גַם הוּא יִהְיֶה לָעַם וְגַם הוּא יִגְדֹּל וְאוֹלָם אָחִיו הֶקְטָן יִגְדֹּל מִמֶּנּוּ וְזָרְעוֹ יִהְיֶה מְלֹא הַגּוֹיִם (מח יז-יט).

מדרכו של היצר הרע שכאשר מסית ומפתה את האדם, אינו צריך כל כך את מעשה העבירה גופא, וכמו שמובא משמו של החוזה מלובלין זי"ע, שעיקר חפצו של היצר הוא בעצבות שנופל האדם לאחר העבירה, שכן לוכד אותו היצר ברשתו לעולם, באמרו, 'הרי בכל מקרה הינך אבוד, עולם הבא הרי בכל אופן לא יהיה לך, לכל הפחות שלח ידך ואחוז בזנבות הנאות עולם הזה'. וכאשר האדם בעצבות ודכדוך מתייאש הוא מעצמו ומקבל דבריו וכך נלכד ברשתו.

עצבות גוררת את האדם לכל העבירות

כדברים אלו אמר הרה"ק רבי משה מקוברין ע"ה: השמחה אינה מצווה, אך ממנה מגיעים לקיים את כל המצוות, העצבות אינה עבירה אך היא גורמת לכל העבירות. כלשון הזה מובא גם משמו של רבי חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע (חשבה לטובה מכתבים ד"ה מקוה): עצבות אינה עבירה אבל טמטום הלב שעצבות יכולה להביא אין העבירה החמורה ביותר יכולה להביא. ומטעם זה כשבא לעבוד את ה' מתגברים ביותר אותם מחשבות הבל ולפתע נזכר האדם בכל עוונותיו, כי זו מטרת היצר להזכיר לאדם עוונותיו עד שיתייאש מלעבוד את ה'.

יאמר זכיתי לבי. לכן העצה הנכונה לזה שיהיה 'עשה טוב' קודם, ובעשיית המצוה יקבל עליו תשובה באמת על מעשיו הקודמים, ושלא ישוב עוד לכסלה, ואם כן על ידי העשה טוב זוכה להיות בבחינת 'סור מרע' גם כן.

ויכוח יעקב אבינו ויוסף הצדיק - מהי הדרך שיתחיל האדם בעבודת בוראו

ובזה מבאר מהות הויכוח שהיה בין יעקב אבינו ע"ה ליוסף הצדיק ע"ה, שיעקב ע"ה הניח ימינו על ראש אפרים, ויוסף אמר לו 'לא כן אבי כי זה הבכור שים ימין על ראשו'. כי יוסף היה בדרגה גבוהה כמו שכתוב (לעיל מב ו) 'הוא המשביר לכל עם הארץ', ששיבר כל הארציות, לכן היה נקל בעיניו להיות בבחינת 'סור מרע' קודם, ולכן רצה שמנשה הרומו לסור מרע - שכן נקרא כך על שם 'כי נשני אלקים' (שם מא נא) לשון שכחה ועזיבת הרע, הוא יהיה הבכור. אך יעקב אבינו ע"ה ראה באספקלריא המאירה שלו שבדורות האחרונים יהיו אנשים כערכנו שמוכרח להיות אצלם 'עשה טוב' קודם, לכן הקדים את אפרים שרומז על 'עשה טוב' כמו שכתוב (שם פסוק נב) 'כי הפרני אלקים'.

והוא כדברינו, שאל לו לאדם לחשב חשבונות האם ראוי הוא לעבוד את ה', כי זו דרכו של היצר להכניס ייאוש בלבו אחר שחטא, רק קודם יכניס עצמו לעבודת ה' בשמחה של מצוה 'שלא עשני גוי', ומזה יבוא אחר כך לטהר עצמו ולשוב בתשובה שלימה.

אמונה שלימה כי ה' העביר חטאתו ורב לסלוח וזו היא השמחה האמיתית בה' הבאה אחר העצב, עכל"ק.

הכלל העולה מדברינו הוא, שחלילה לנו להתייחס להרהורים הטורדים במוחנו, האומרים לנו בכל עת שאיננו ראויים לגשת אל הקודש, כי זוהי דרכו של היצר הרע להניא אותנו מלעבוד את ה'. רק עלינו להתחזק ולדעת שכל יהודי בכל מצב בו הוא נמצא חשובה עבודתו לפני בורא עולם, וכשעושה רצונו בכך שממשיך להיות בשמחה, כבר יעזור לו ה' וע"י שיקיים מצוותיו יראה את אשר עליו לתקן, אך צריכים להיות חזקים ובשום אופן לא ליפול לעצבות וייאוש.

בדורנו סדר העבודה הוא 'עשה טוב' ואחר כך 'סור מרע'

הואיל והשמחה יסוד גדול כל כך בעבודתו יתברך, סדר העבודה בדורנו הוא לעסוק בעשה טוב אף שעדיין לא סר מרע, ואף שבתהלים נאמר (לד טו) 'סור מרע ועשה טוב', אם כן יבוא האדם ויאמר, צודקים טענות היצר, הרי עדיין לא סרתי מרע וכיצד אוכל לעשות טוב. על כך דרש הרה"ק בעל הצמח צדיק מו"ז נ"ץ ע"ה (ויחי ד"ה וירא), דהנה כתיב (ירמיה ד ג) 'גִּירוּ לָכֶם נִיר וְאֶל תִּזְרְעוּ אֶל קִצִּים', ופירשו ז"ל דהאדם צריך להיות קודם בבחינת 'סור מרע' ואחר כך 'ועשה טוב', כי אם אינו בבחינת 'סור מרע' יש ח"ו יניקה להחיצונים מהמצות ומעשים טובים שעושה, כיון שנפשו עדיין לא מטוהרה.

אמנם בדורות הללו ובפרט באנשים כערכנו, אם ירצה להמתין שלא להיות 'עשה טוב' עד שיהיה קודם בבחינת 'סור מרע', אזי יבלה ימיו ושנותיו ולא יעשה מצוה, כי מי

מִלְתָּא דְפִלְיָאָה

הברכה הגדולה ביותר

ברכת השבטים שלא ידאגו דאגת המחר

וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא לְאִמּוֹר (מח כ). הברכה הגדולה ביותר שיהיה האדם בוטח בכל ליבו בה' ולא ידאג את דאגת המחר, כמו שפירש הרה"ק מסאסוב ע"ה את הפסוק 'ויברכם ביום ההוא לאמר', יעקב אבינו בירך את בניו 'ביום ההוא' שבכל יום יחשבו ויעסקו בענייני אותו היום בלבד, ולא תעלה על ליבם מחשבת ודאגת העתיד, וזו הברכה הטובה ביותר. ועל פי זה יתבאר גם הכתוב (דברים ג כב) 'ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר', שבקשת משה רבינו היתה על מדרגה גבוהה עוד יותר, שהיה מתחנן לפני ה' שיהיו כל מחשבותיו רק 'בעת ההוא', על אותו הרגע ממש, ולא ידאג אפילו דאגת הרגע הבא.

הבוטח בה' אינו דואג דאגת מחר

וכן אמר משה רבינו לבני ישראל 'ובקשתם משם את ה' אלהיך וגו' (שם ד כט), 'משם' היינו מאותו המקום והזמן שתהיו, ולא תהיה מחשבתכם על זמנים אחרים, וכן מצינו הרבה צוויים בתורה על דרך זו, 'ראה אנכי נותן לפניכם היום' (שם יא כו), 'וידעת היום והשבות וגו' (שם ד לט), 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום' (שם ו ו), שיהיו כל מחשבותיכם ודבריכם אודות אותו היום בלבד, ועל ידי כן זוכים לעבוד את ה' באמונה ובבטחון.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

בחרבי ובקשתי - תורה ותפילה כאחד

התפילה כלי זיין כנגד ב' אופני מלחמות
היצר

וְאֲנִי נִתְּתִי לָךְ שְׁכָם אֶחָד עַל אַחִיךָ אֲשֶׁר לְקַחְתִּי
מִיַּד הָאֹמְרֵי בְּחֶרְבִי וּבְקִשְׁתִּי (מח כב). תרגם
אונקלוס 'ואנא יהבית לך חולק חד יתיר
על אחך דנסיבית מידא דאמוראה בצלותי
ובבעותי'. וכן אמרו בגמרא (ב"ב קכג.) וכי
בחרבו ובקשתו לקח, והלא כבר נאמר
(תהלים מד ז) 'כי לא בקשתי אבטח וחרבי
לא תושיעני'. אלא 'חרבי' זו תפלה, 'קשתי' זו
בקשה.

והקשה בספר **בינה לעתים** (דרוש סב),
מדוע נמשלה התפילה לחרב וקשת, הן אמת
שזמן התפילה הוא זמן מלחמה, אך מדוע
נמשלו התורה והתפילה לשני כלי זיין הללו
בדווקא.

רק כך פירש דברים נכוחים וערבים, האויב
הנלחם עמנו ניגש למלחמה בשני פנים,
כדאיתא בגמרא (ב"ב טז.) 'יורד ומתעה ועולה
ומרגיז'. ובלשונו: והנה, יש לנו אויב פנימי
עצום ורב - יצרנו הרע. הוא נלחם בנו בשני
פנים, אם בהיותו קרוב לנו, ואם בהתרחקו
ממנו מאוד. כי כאן בא אצלנו, ופנים בפנים
מתעצם עלינו להפילנו במכמורות העוונות
בתוקף הסתתו. ועוד מעט הולך בדרך
למרחוק, למעלה למעלה, עד מקום כסא
כבודו יתברך, לפני בית דינו הצדק, ומשם
עורך מלחמה נגדנו, מקטרג ומלמד עלינו
חובה, ומעורר הדין להענישנו חלילה.

וכנגדו עומד כח התפילה, שכאשר האדם
מתפלל כראוי וכנכון זוכה להינצל משתי
מלחמות אלו כאחת, ועל כך אמרו בתפילה

(יבמות קה.) 'המתפלל צריך שיתן עיניו
למטה ולבו למעלה' דהיינו שיסתכל על
שפלות עצמו ועל רוממות ה' יתברך, שהם
העומדים כנגד היצר היורד ומתעה ועולה
ומשטין, שכשיראה שפלות עצמו יכנע לבבו
ולא יבוא לידי חטא, ויזכה לנצח ע"י כך את
היצר העולה למעלה ולהכריעו לכף זכות.

ממילא יובנו שני השמות שנקראת התפילה,
שהרי חרב וקשת אין פעולתם שווה, 'חרב'
הוא לבא להילחם פנים אל פנים, ו'קשת'
לעומד רחוק. כן הדבר ממש בתפילה, שתי
פעולות יש בה כנגד האויב המשטין, 'חרב'
כנגד שעומד להסיתנו בקירוב מקום, ו'קשת'
כנגד קטרוגו למעלה. שכח התפילה עומד
כנגד פיתוייו בעולם הזה ובעולם הבא.

בכך מובן שלפיכך הקדים יעקב אבינו ע"ה
'חרב' ל'קשת'. אף שבאופן הרגיל תחילת
המלחמה מרחוק בקשת לרכך את התנגדות
האויב ורק לאחר מכן כשמתקרבים ומגיעים
פנים אל פנים נלחמים בחרב. כי בכך רצה
להביננו שאין הכוונה למלחמה גשמית
כפשוטה, לכך הקדים חרב לקשת, שכן היא
דרכה של המלחמה הגדולה כנגד יצר הרע,
ראשית המלחמה היא בחרב הרומזת על
פיתוי והסתתו בעולם הזה בקירוב מקום,
ורק לאחר מכן עולה ומשטין וכנגד זה אנו
נלחמים בו בקשת.

יש להקדים תפילה לדברי תורה

עוד אמרו 'דרך ארץ' גימטריא 'תפלה'.
ועל כך איתא (תנא דבי אליהו רבה א) 'דרך
ארץ קדמה לתורה', והכוונה לתפילה כדבעי
שהיא הקודמת ועמדת לו לאדם שיוכל

המשך בעמוד הבא

וכנכון - כפי שאכן מתברר אצל המשכימים לתורה, ובכך נוצחים במשך כל היום את יצרם ומתקדש יומם בתוספת קדושה.

התגברות על היצר כאשר התורה והתפילה כאחד

עפ"י הרמז 'דרך ארץ' גימטריא 'תפלה' הנ"ל, ביאר הרה"ק בעל האמרי יוסף מספינקא ע"ה (הקפות הקפה ד דרוש ג) מאמר חז"ל יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיע שניהם משכחת עוון, שכאשר האדם מתייגע בתורה עם דרך ארץ שבגימטריא תפילה, יגיע שניהם משכחת עוון. שבשניהם כאחד ניצול מלבוא לידי חטא.

תפילה מצילה מן החטא כמו שכתב בבינה לעתים הנ"ל. ותורה מצילה מן החטא כמו שאמרו בגמרא (קידושין ל.) אמר הקב"ה לישראל, בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקין בתורה אין אתם נמסרין בידו. וכששניהם כאחד יחד דהיינו שמקדים לעסוק בתורה קודם התפילה והתפילה משתבחת יותר ומקובלת ביותר, כן גם בתפילה נותן עיניו למעלה ומבין שהעיקר בחייו היא התורה הקדושה וההתנהגות כדברי התורה, הרי זה מקשר התפילה והתורה יחד, וכל אחד נותן לשני שיתעצם כוחו, ובכך כח הצלתם מן החטא כפול ומכופל.

ונראה שזהו גם פירוש דברי הגמרא (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וכו', ניצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, וכיצד ירגיז את יצרו - באמצעות התפילה הנמשלת לחרב וקשת כנגד יצרו הרע. ואם לאו, יעסוק בתורה - ישתמש בכח התורה העומדת כנגד היצר. שהתורה והתפילה הם הדרך הבטוחה להתגבר על יצרו ולזכות לחיי העולם הבא.

לבוא לידי תורה ולהתגברות היצר כדכתבנו. והוא אמרם ז"ל (אבות פ"ג מ"ט) 'רבי חנינא בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת', שיראת שמים הבאה לו לאדם מכח תפילתו היא העומדת להשגת החכמה ולקיומה באדם.

התורה מביאה לתפילה

התורה והתפילה כרוכים זה בזה, וכמו שראינו עד כמה נצרכת הכנה ע"י תפילה כדי לזכות לתורה וקיום מצוותיה, כך הדרך לבוא לתפילה הוא ע"י התורה, שצריך האדם לזכך לבו ומוחו קודם התפילה ובכך תהיה תפילתו בכוונה כראוי. וזהו שאמרו חז"ל (ברכות ל:) 'חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים'.

כן דרש הרה"ק ר' יואל מסאטמר ע"ה (דברי יואל תזריע אות ב') בתפילת רבי נחוניא בן הקנה (ברכות כח:) 'אנו משכימים והם משכימים, אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים', וצריך להבין וכי יושבי קרנות משכימים, הלא נמים הם את שנתם וחיייהם ומבטלים זמנם, וכי עליהם נאמר 'הם משכימים'. לפיכך ביאר רבי יואל ע"ה, שאין הכוונה על יושבי קרנות כפשוטם שאינם לומדים תורה, שהם אכן אינם משכימים כלל, רק מדבר על אלו שעוסקים בתורה אך אינם מקפידים להשכים ללימוד התורה רק עוסקים במלאכתם וגם קובעים עיתותיהם ללימוד התורה אך מכיון שאין משכימים לדברי תורה נמנע מהם השגת הצלחה בתורה ותפילה. כדברינו, שכשהתורה קודמת לכל התעסקות, התפילה כראוי

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה' על סדר הפרשה

מעלת עבודת הציבור על עבודת הצדיקים

וכשמתאחדים בני ישראל לעבוד את ה' כאיש אחד, עבודתם חשובה ורצויה במרום יותר מעבודתם של יחידים, ואפילו אם עבודת היחידים היא במדרגה נעלה ומרוממת מעבודת הציבור, מכל מקום חשיבות יתירה נודעת לעבודת הציבור, ועבודת ה' בציבור מעוררת השפעה מאת הקב"ה בעצמו לא על ידי אמצעי, ועל ידי זה זוכים לברכה שלימה הן בהשפעת הטוב והן בשמירה מכל רע, אבל עבודת ה' של יחידים אינה מעוררת אלא השפעה על ידי מלאך טוב, וכוח המלאך הרי הוא מוגבל ואין בו שלימות, ואין בכוחו כי אם להצילם מרעה אבל לא להשפיע טובה וברכה.

וכן מצינו אצל משה רבינו ע"ה שידע את ההבדל בין השפעה באמצעות מלאך לבין השפעה מאיתו יתברך, ולכן ביקש שתהיה הנהגת בני ישראל מאת ה' דוקא, וגם כשנאמר לו (שמות לג ב) 'ושלחתי מלאך לפניך', סירב משה ואמר שאינו חפץ בכך, וביקש רק את קרבתו וליווי של בורא עולם, כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים עג כח) 'ואני קרבת אלהים לי טוב', כי רק אם תהיה ההשפעה מאיתו יתברך בלי שום אמצעי אזי יזכו לשלימות הן בשפע טובה והן בשמירה מרע.

בכל יהודי ישנה נקודת חיות שאינה נכבית

בְּקֶהֱלֶם אֶל יִתְחַד כְּבֹדִי (מט ו). כל אדם מישראל יש בו חלק רוחני ונקודת חיות שאינה נכבית לעולם, כמו שדרשו חז"ל (סנהדרין קט:): על בקשתו של יעקב אבינו ע"ה 'בקהלם אל תחד כבודי' (בראשית מט ו), הכוונה שלא יזכר שמו

אהבת ישראל מביאה את הגאולה

אהבה ואחוה בין החסידים

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֶאֱסָפוּ וְאָגִידָה לָכֶם אֶת אֲשֶׁר יִקְרָא אֲתֶכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים (מט א). אהבת ישראל היא יסוד גדול בעבודת ה', ומלפנים היתה אהבה מרובה שרויה בין קהל החסידים, כמו שאמר הרה"ק **מקאצק זלה"ה** שבעל **הקדושת לוי** פתח את היכל האהבה בפני החסידים, והיתה אהבה נפלאה שרויה ביניהם, אבל בדור שלאחריו ראו צדיקים שהיתה האהבה יורדת לדברים שפלים ונמוכים, והיו הרשעים משתמשים באהבה לדברים שאינם ראויים, ולפיכך נעלו את שער האהבה ונתמעטה האהבה גם בין החסידים.

ישועת ישראל בזכות האחדות

ובכוח האחדות בכלל ישראל נזכה לגאולה העתידה, כמו שאמר הרה"ק **רבי ישראל מרוז"ן ע"ה** על הכתוב 'האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', בכוח התאספות והתאגדות בני ישראל כאיש אחד נזכה לגאולה העתידה באחרית הימים.

מחילת עוונות והשפעות טובות בזכות האחדות

ובשעה שכלל ישראל מאוחדים כאיש אחד עוונותיהם נמחלים, כמו שפירש **הרב בעל אור לשמים ע"ה** (ריש ויגש) לשון הכתוב (תהלים מח ו-ז) 'כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו, המלכים' הם בני ישראל, וזהו 'כי הנה המלכים נועדו', כאשר בני ישראל נועדים יחד, אזי 'עברו יחדיו', הקב"ה מעביר כל עוונותיהם, 'המה ראו כן תמהו' כי עתידים כל באי עולם לתמוה על כך, איך שמעביר ה' על כל פשעיהם, ולא זו בלבד אלא שהוא מוסיף להשפיע עליהם רוב טובה.

הנקודה הפנימית היא מכח האבות

ונראה כי לכן נקראים אבותינו בשם אבות, אבות מכלל דאיכא תולדות, כי כוחם נמצא לתולדותיהם ונותן בהם כח בכל מצב ובכל זמן, וזהו שנאמר (דברים לב ט) 'כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו', כי כמו שיש לה' יתברך חלק באדם, חלק אלוה ממעל, כן יש ליעקב אבינו חלק בכל איש מישראל, נקודת יעקב בזרעו אחריו, ובפרט שיעקב אבינו מכון כנגד עמוד התורה, אשר הוא בשורש נשמת כל ישראל, כמו שאמרו חז"ל (אבות פ"א מ"ב) 'על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים'. עמוד גמילות חסדים הוא כנגד אברהם אבינו ע"ה מדת החסד, עמוד העבודה הוא כנגד יצחק אבינו ע"ה, ועמוד התורה הוא כנגד יעקב אבינו ע"ה, 'הקול קול יעקב' (לעיל כז כב), כמו שאמרו בזוהר (ויצא קמו): 'התורה דא יעקב, העבודה דא יצחק, גמילות חסדים דא אברהם'. והתורה היא שורש נשמת ישראל, כמו שרמזו בראשי תיבות 'ישראל', יש שישים רבוא אותיות לתורה. ולפי שהתורה היא שרש ישראל, ודאי שיכול כל אדם ואדם להיאחז בנקודת יעקב ובכוח התורה ולשוב למקור מחצבתו.

אהבת ישראל מצד אחדות הנשמות

וזהו טעם מצות אהבת ישראל, כי מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר (ויקרא יט יח) 'ואהבת לרעך כמוך', והטעם הוא כי כל אדם יש בו חלק אלוה ממעל, הנשמה החצובה מתחת כסא הכבוד, ונשמות כל ישראל מחוברים הם לאחד ורק הגופים מחולקים, ובשביל אותו חלק אלוה אשר יש באדם מצוה לאהוב כל אחד ואחד מישראל באשר נשמתם אחת היא.

של יעקב על מחלוקתם בעדת קרח. והדברים צריכים הבנה, וכי אם לא ייזכר שמו של יעקב לא נדע שהוא אביו של לוי, ומה מועיל שאין מזכירים את שמו.

פירש הרה"ק רבי יצחק מווארקי ע"ה, כי יעקב אבינו ע"ה הוא הבריח התיכון המבריק מקצה אל הקצה בתוך כלל ישראל, וכל אדם יראה' יש בו נקודה וחלק מיעקב אבינו ע"ה, אשר על ידה יוכל תמיד לשוב ולהתעורר בנקודת הטוב. וזו היתה תפילת יעקב אבינו ע"ה 'בקהלם אל תחד כבודי', שלא יגיע שום חטא ופגם ח"ו לחלקו ולנקודתו, כדי שעל ידי חלקו יוכל כל איש להלהיב שביבי זיקי נשמתו ולעוררו ולזכות על ידי זה לתשובה שלימה.

הנקודה הפנימית שבלב האדם מעוררת אותו לתשובה

ובזה פירש מה שאמרו חז"ל (סנהדרין מד). 'אף על פי שחטא ישראל הוא', כי אף אם ח"ו יזיד אדם וירשיע, לא יפגום נפשו ונקודתו הפנימית, הוא חלק יעקב אשר בפנימיותו, כי כל זמן אשר חלק יעקב בקרבו ועדיין לא נכבה לגמרי ח"ו, עי"ז יוכל לזכות לתשובה שלימה. וכמו שאמר הרבי רבי ברוך ממזיבז ע"ה על הכתוב (תהלים לז י) 'עוֹד מַעַט וְאֵין רָשָׁע וְהַתְּבוֹנֶנֶת עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינְנוּ', כי אף הרשע שסר מדרך הטוב, מכל מקום עדיין יש בו מעט טוב, וכאשר רואה ה' את נקודת הטוב שבו הרי הוא רואה שאינו רשע כלל בפנימיותו, ועל ידי זה יש תקווה לאחריתו. וכן אמר דוד המלך ע"ה (שם קד לד) 'אֲשִׁירָה לַה' בְּחַיִּי אֲזַמְּרָה לְאֱלֹקֵי בְּעוֹדִי, שהנני מזמר ומתחזק בה' בכח 'עוד מעט' הטוב שיש בתוכי, והיינו הנקודה הפנימית המחיה כל נפש מישראל ואינה נפגמת.

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לגשת ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראל
עיצוב ועימוד: שוקי קנר

אור חדש ירד על שולחן השבת

שולחן השבת עם אור החיים

מאמרים נפלאים של רבינו האור החיים
הקדוש בשפה מעבדת שווה לכל נפש

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

לב החסידות ביטול

החסידות - ענווה וגדולה מכולם

יסוד היסודות של גילוי החסידות עובר כבריה התיכון בין בתרי כתביו של הרה"ק רבי **משולם פייבוש מנצרו** ז"ע - תלמידו המובהק של הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלזשוב ז"ע - שם הוא משובב נתיבות להיות הולך ומוסיף האדם מרעו, בלב מלובב, לכל אשר צוה ה'.

כ"יושר דברי אמת מתגלה החסידות והענווה הגדולה מכולם לרצות להתבטל לאבא ולשמוח גם אם אינו מוצא רווח לעצמו, להתחסד ו"לשרוף ציפורניו אף על גב שמויק לו". ובזה בשורת הענווה, **להתבטל ולהתכלל**, יתעלה הכל לתיקון השלם.

"יושר דברי אמת" המבואר

חוט השדרה של החסידות

ביאור נרחב | ציונים והשוואות | אלפי מראי מקומות | פיסוק וניקוד | הקדמות מופלאות | פרקי תולדות ומבוא | כותרות משנה | עימוד מרהיב עין

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות:
1800-22-55-66

ע קודש

נפילי... הנה אמרי שפר - זו בקשת נפילי

נפלאה ומיוחדת
היתה עבודתו בקודש
של השרף הרה"ק
רבי נפתלי צבי
מז"פשיץ ז"ע,
כאשר כל מדרגותיו
הפלאיות היו מכוסים
וטמונים בדברי צחות,
בדחנות ושמחה,
ודווקא משם פעל כל
ענינו וחפצו בקודש
נהדר.

ובזה העידו ויצא
מפי קודש צדיק
עליון שגם בתורתו
הבהירה מודיש
לעוסקים בספריו
זאת הסגולה,
לזכות לכל הטוב
הרוחני והגשמי מהנך
שמורה וכיסוי מכל
האורכים והמעיקים.
ובאלו האסמים
— מהענין
בישין, ישרה
עליהם בכל מקל
כל — ברכות ה'.

והיך בדורו ברחמת אלקות

לכסות מדרגותיו הנשגבות מהענין בישין
בדברי צחות, בדחנות ושמחה

"זרע קודש" המבואר

תענוג צרוף של חסידות מזוקקת

ביאר נרחב | ציונים והשוואות | אלפי טראי מקומות
פיסוק ומקור | הקדמות מופלאות | פרקי תולדות ומבוא
כותרות משנה | מפתחות | עמוד מרחב עין

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישוד לב

מרכז הזמנות:
1800-22-55-66